SUKOB GEOPOLITIČKOG DISKURSA NA PRIMJERU GEOGRAFSKOG IMENA OTOKA LOKRUMA

CONFLICT OF GEOPOLITICAL DISCOURSE ILLUSTRATED BY THE EXAMPLE OF THE GEOGRAPHICAL NAME OF LOKRUM ISLAND

JULIJAN SUTLOVIĆ

Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju, Ulica Dr. Franje Tuđmana 24i, 23000 Zadar, Hrvatska / *University of Zadar, Department of Geography, Zadar, Croatia*, e-mail: jsutlovic21@unizd.hr, https://orcid.org/0009-0005-7843-5383

DOI: 10.15291/geoadria.4451
Izvorni znanstveni rad / *Original scientific paper*
Primljeno / *Received*: 4-6-2024
Prihvaćeno / *Accepted*: 5-9-2024

Autori zadržavaju autorska prava nad svojim radom i pravom na objavljivanje bez ograničenja. Rad se licencira pod CC BY licencom što znači da članci mogu biti ponovno korišteni i distribuirani bez ograničenja dokle god je izvorni sadržaj ispravno citiran.

Authors retain unrestricted copyright to their work and publishing rights. Work is licensed under the CC BY licence which allows articles to be re-used and re-distributed without restriction, as long as the original work is correctly cited.

Sukob geopolitičkog diskursa prikazan je na primjeru različitih geografskih imena otoka Lokruma na ranonovovjekovnim pomorskim kartama i u peljarima. Analizirajući geopolitičku dinamiku između Mletačke Republike i Dubrovačke Republike, istraživanje ističe da geografska imena (toponimi) odražavaju i utječu na teritorijalne ambicije i političke narative. Metodološki pristup obuhvaća komparativnu kvalitativnu analizu povijesnih kartografskih izvora i navigacijskih priručnika, interdisciplinarnim pristupom koji uključuje suvremene istraživačke paradigme, poput prekograničnosti, imagologije, kulturne geografije i geopolitičkog diskursa, kako bi se istražila upotreba toponima u kontekstu različitih čimbenika kao što su politička ideologija i kartografska tradicija. Rezultati otkrivaju da je imenovanje otoka Lokruma različitim imenima, kao što su: *Lacroma*, *Croma* i sl. te *Scoglio di San Marco*, služilo kao alat za afirmaciju dominacije i oblikovanje političkog diskursa. Posebna pažnja posvećena je ulozi toponima kao sredstva političke i kulturne hegemonije, prikazujući kako su se moćne države koristile kartografijom za opravdanje svojih teritorijalnih pretenzija. Analiza pokazuje kako kartografski prikazi ne samo da reflektiraju, već i aktivno sudjeluju u konstruiranju i perpetuaciji ideoloških narativa. Istraživanje pridonosi širem razumijevanju načina funkcioniranja kartografije i toponimije kao instrumenata unutar geopolitičkog diskursa, pružajući nove uvide u geopolitičke procese.

Ključne riječi: geopolitički diskurs, toponim, otok Lokrum, Jadransko more, povijest kartografije, pomorske karte

The conflict of geopolitical discourse was illustrated through the example of varying use of geographical names for Lokrum Island on early modern nautical charts and in navigation guides. Analysing the geopolitical dynamics between the Venetian Republic and the Dubrovnik Republic, the research highlights how geographical names (toponyms) reflect and influence territorial ambitions and political narratives. The methodological approach employs a comparative qualitative analysis of historical cartographic sources and navigation guides, using an interdisciplinary approach that includes contemporary research paradigms such as border studies, imagology, cultural geography, and geopolitical discourse to investigate the use of toponyms in the context of various factors such as political ideology and cartographic tradition. The results reveal that naming Lokrum Island with multiple names, such as *Lacroma*, *Croma* and similar names, and *Scoglio di San Marco*, served as a tool for asserting dominance and shaping political discourse. Special attention is given to toponyms as political and cultural hegemony

instruments, demonstrating how powerful states used cartography to justify their territorial claims. The analysis shows that cartographic representations not only reflect the construction and perpetuation of ideological narratives but also actively participate in it. This research contributes to a broader understanding of how cartography and toponymy function as instruments within geopolitical discourse, providing new insights into geopolitical processes.

Keywords: geopolitical discourse, toponym, Lokrum Island, Adriatic Sea, history of cartography, nautical charts

UVOD

Geopolitički diskurs predstavlja analizu i interpretaciju globalnih političkih događaja i procesa s posebnim osvrtom na geografske čimbenike i prostorne odnose među državama. Ovaj diskurs čest je u analizi međunarodnih odnosa, strategija i politika, u kojima geografska obilježja imaju ključnu ulogu u oblikovanju političkih odluka (Flint, 2021). Ovaj diskurs tiče se i načina na koji prostorne dinamike oblikuju globalne političke narative. Analiza geopolitičkog diskursa omogućuje razumijevanje kako se države koriste geografskim prednostima ili kako se suočavaju s ograničenjima u ostvarivanju svojih političkih i ekonomskih ciljeva (Cohen, 2015). Geopolitički diskurs neprestano se usklađuje i revidira kako bi se opravdalo tretiranje nekih država kao saveznika, a drugih kao neprijatelja. Politički vođe oduvijek su morali tvrditi da su ratovi u kojima traže od svojih građana da u njima sudjeluju nužni, pa čak i da osiguravaju bolju budućnost (Flint, 2021).

Kritička geopolitika istražuje koje se geografske i političke pretpostavke nalaze u osnovi tradicionalnih geopolitičkih praksi (Ó Tuathail, 1996). Geopolitički diskurs obuhvaća konstrukciju i korištenje geografskih narativa od političkih subjekata kako bi opravdali svoje postupke i politike. Ovi narativi obuhvaćaju i pitanja identiteta i moći u prostornim terminima, utječući na javno mnijenje i političko odlučivanje. Geopolitički diskurs ključan je u oblikovanju načina na koji se geopolitički događaji i procesi razumiju i predstavljaju. Kritička geopolitika u geografiji se koristi kao pristup usmjeren na dekonstrukciju geopolitičkih diskursa i razotkrivanje skrivenih odnosa moći koji stoje iza njih (Jones & Sage, 2009), pa tako i putem pomorskih karata i njima komplementarnih tekstova. Ona naglašava važnost analize reprezentacija prostora kako bi se razumjele njihove političke implikacije, pružajući nijansirani pogled na geopolitičke prakse i njihov utjecaj na globalnu politiku. Karte, na primjer, mogu legitimirati teritorijalne zahtjeve ili prikazivati određene regije kao nestabilne ili opasne (Harley, 1988). Države u svoj geopolitički diskurs implementiraju geografske reference i kartografske prikaze kako bi pojačale ili opravdale svoje političke postupke, poput teritorijalnih zahtjeva ili vojnih intervencija.

INTRODUCTION

Geopolitical discourse represents the analysis and interpretation of global political events and processes, with a particular focus on geographical factors and spatial relationships between states. This discourse is often employed in the analysis of international relations, strategies, and policies, where geographical features play a key role in shaping political decisions (Flint, 2021). It also examines how spatial dynamics influence global political narratives. By analysing geopolitical discourse, one can understand how states leverage geographical advantages or navigate limitations in pursuing their political and economic objectives (Cohen, 2015). Geopolitical discourse is continuously adjusted and revised to justify treating some states as allies and others as adversaries. Throughout history, political leaders have had to convince their citizens that wars they were asked to participate in are necessary, and even that such wars ensure a better future (Flint, 2021).

Critical geopolitics explores the geographical and political assumptions underlying traditional geopolitical practices (Ó Tuathail, 1996). Geopolitical discourse encompasses how political actors construct and use geographical narratives to justify their actions and policies. These narratives often involve issues of identity and power in spatial terms, influencing public opinion and political decision-making. This discourse is crucial in shaping how geopolitical events and processes are understood and represented. Within geography, critical geopolitics is used as an approach aimed at deconstructing geopolitical discourses and revealing the hidden power relations embedded within them (Jones & Sage, 2010), including the study of nautical charts and the accompanying texts. This approach underlines the importance of analysing spatial representations to uncover their political implications, offering a nuanced perspective on geopolitical practices and their impact on global politics. For example, maps can legitimize territorial claims or depict certain regions as unstable or dangerous (Harley, 1988). States incorporate geographical references and cartographic depictions into their geopolitical discourse to reinforce or justify political actions such as territorial claims or military interventions.

Geografska imena

Pomorske karte važan su geografski, ali i toponomastički izvor podataka koji se može istražiti i s geografskog motrišta. Iz navedenog se motrišta nastoje objasniti i prepoznati važni čimbenici, procesi i međudjelovanja koji proizlaze iz društveno-gospodarske organizacije prikazanoga prostora (Faričić, 2017). Jezik i karte povezuju se u trenutku kada je jezičnim znakovima potrebno označiti određeno mjesto (objekt) na karti. U kontekstu pomorskih karata veza između jezika i karata postoji od prve poznate pomorske karte. Geografsko ime, toponim, svakom prostornom objektu daje identitet. Toponimski likovi ne stvaraju se ni iz čega; oni se uzimaju iz leksičkog fonda i korpusa spoznaja o prostoru i imenovanju kroz povijest. U nekom trenutku, imenovatelj je morao dati ime određenom geografskom objektu kako bi ga razlikovao od drugih. Iz perspektive komunikacije (lingvistike) toponim funkcionira kao i bilo koje drugo ime komunikacijskog sustava, npr. ime osobe. Riječi općeg leksika imaju univerzalno značenje, dok riječi iz onomastičkog leksika specifično identificiraju stvarnost, u ovom slučaju geografsku, i odnose se isključivo na jedan jedinstveni objekt, npr. nesonim Lokrum odnosi se isključivo na otok u neposrednoj blizini Dubrovnika i ni na jedan drugi. Ipak, postoje iznimke kada više objekata dijeli isto ime. Ako kartograf imenuje neki objekt, kao što je otok Lokrum, korisnik pomorske karte, ako pripada kulturološkoj zajednici koja se zna koristiti tom kartom, prepoznat će da se radi o određenom otoku u Jadranu unutar dubrovačkog arhipelaga. Taj se proces može opisati kao identifikacija, odnosno kao postupak povezivanja kartografskog imena i geografske stvarnosti (Skračić, 2009). Toponimi imaju važnu ulogu u izradi i organizaciji (kognitivne) karte kao i u prostornoj orijentaciji (Reszegi, 2020). Geografska imena imaju nezamjenjivu ulogu u komunikaciji, orijentaciji, identifikaciji prostora, navigaciji i drugim aktivnostima u prostoru. Uz svoju primarnu funkciju, prostorna identifikacija često ima i simboličku komponentu kojom različiti motivi onoga koji je objekt imenovao sugeriraju određena značenja u određenom kulturnom kontekstu (Orth,

Geographical names

Nautical charts are not only significant geographical sources but also important toponymic records that can be studied from a geographical perspective. From this viewpoint, important factors, processes, and interactions stemming from the socio-economic organization of the depicted space can be identified and explained (Faričić, 2017). Language and maps become intertwined when linguistic signs are needed to mark a specific place (object) on a map. In the context of nautical charts, the connection between language and maps has existed since the first known nautical chart. A geographical name, or toponym, provides each spatial object with its identity. Toponymic forms are not created out of nothing; they are drawn from the lexical corpus and knowledge about space and naming throughout history. At some point, the nomenclator had to assign a name to a specific geographical object to distinguish it from others. From a communication (linguistic) perspective, a toponym functions like any other name within a communication system, similar to a person's name. Words from the general lexicon have universal meanings, while onomastic lexicon words specifically identify reality, in this case, geographical reality, and refer exclusively to one unique object. For instance, the nesonym Lokrum refers solely to the island in the vicinity of Dubrovnik and no other. However, there are exceptions where multiple objects share the same name. If a cartographer names an object, such as Lokrum Island, users of the nautical chart—provided they belong to a cultural community familiar with the chart—will recognize that it refers to a specific island in the Adriatic within the Dubrovnik archipelago. This process can be described as identification, or the linking of the geographical name with its geographical reality (Skračić, 2009). Toponyms play an important role in the creation and organization of (cognitive) maps and in spatial orientation (Reszegi, 2020). Geographical names are indispensable in communication, orientation, spatial identification, navigation, and other activities that take place in space. Beyond their primary function of spatial identification, toponyms often carry a symbolic component, where the motives of the nomenclator suggest certain meanings within a specific cultural context (Orth, 1987). By comparing

1987). Usporedbom karata iz raznih povijesnih razdoblja geografi mogu istraživati rute disperzije određenih toponima, pa tako i pravce migracije te kulturne utjecaje (Šakaja, 2015). Toponimi su žila kucavica svake pomorske karte. Temeljni su izvor za razlikovanje geografskih objekata (Campbel, 1987). Veza između toponomastike i kartografije gotovo je neraskidiva, pri čemu je kartografija bez procesa imenovanja praktično nezamisliva. Jezik, pismo, pa i karta jedna su od osnovnih ljudskih potreba za prijenosom informacija, odnosno za komunikacijom i trajnim, sustavnim zapisivanjem podataka.

Proučavanje geografskih imena od iznimne je važnosti za geopolitički diskurs s obzirom na to da geografska imena često odražavaju i perpetuiraju moć i ideologiju. Promjena imena gradova ili regija može biti akt političke volje i namjere, kojom se nastoji izbrisati povijesno naslijeđe ili, pak, ojačati novi nacionalni identitet. Toponimi su stoga alati u prakticiranju političke i kulturne hegemonije na određenim teritorijima (Alderman, 2008). To je vidljivo u slučajevima poput preimenovanja gradova u postsovjetskim državama ili u kontekstu dekolonizacije (Berg & Vuolteenaho, 2009).

Usporedbom sadržaja toponima sa suvremenom geografskom stvarnosti mogu se izvoditi zaključci o političkim mijenama. Iz perspektive kulturne geografije toponimi pružaju uvid u kulturne politike imenovanja i šire društvene kontekste koji oblikuju različite modele toponimije. Toponimi imaju i simboličku vrijednost; ime mjesta njegov je najvažniji simbol. Imenovanje mjesta jedan je od temeljnih čimbenika konstrukcije njegova značenja i identiteta. Na jednoj razini, neposrednoj, ona označava geografsku lokaciju, a na drugoj upućuje na ideologiju koja određuje što je „ispravna nomenklatura“. U novoj kulturnoj geografiji posebno se istražuje ideološka dimenzija toponima iz koje se mogu iščitati dominantni politički diskursi i svjetonazori. Ideološki toponimi skloni su promjenama. Promjena toponima nerijetko prati radikalne društveno-političke promjene utječući na nacionalne diskurse, obnovu i izgradnju identiteta. Brisanjem toponima briše se ili se nastoji brisati prošlost, a novom toponimijom uspostavlja se

maps from various historical periods, geographers can trace the routes of toponym dispersion, their migration paths, and cultural influences (Šakaja, 2015). Toponyms are the lifeblood of every nautical chart, providing an essential means for distinguishing geographical objects (Campbel, 1987). The relationship between toponomastics and cartography is almost inseparable; indeed, cartography without the process of naming would be unimaginable. Language, script, and maps represent one of the fundamental human needs for transmitting information, that is, for communication and the systematic, permanent recording of data.

The study of geographical names is of paramount importance for geopolitical discourse, as geographical names often reflect and perpetuate power and ideology. Changing the names of cities or regions can be a political act, aimed either at erasing historical legacies or strengthening new national identities. Toponyms, therefore, become tools for exercising political and cultural hegemony over certain territories (Alderman, 2008). This is evident in cases such as the renaming of cities in post-Soviet states or within decolonization contexts (Berg & Vuolteenaho, 2009).

By comparing the content of toponyms with contemporary geographical reality, conclusions can be reached about political shifts. From the perspective of cultural geography, toponyms provide insights into the cultural politics of naming and the broader social contexts that shape various models of toponymy. Toponyms also carry symbolic value; the name of a place is its most significant symbol. Naming a place is one of the fundamental factors in constructing its meaning and identity. On one level, it marks the geographical location, while on another, it illuminates the ideology that defines what the ‘correct nomenclature’ is. In the field of new cultural geography, particular attention is given to the ideological dimension of toponyms, from which dominant political discourses and worldviews can be interpreted. Ideological toponyms are prone to change. The renaming of toponyms often accompanies radical socio-political changes, influencing national discourses and the renewal or construction of identity. By erasing toponyms, the past is erased -or an attempt is made to erase it - while a new symbolic order is established through the introduction of new topon-

novi simbolički poredak. Toponimija, kao dio simboličkog krajolika, funkcionira kao kulturni tekst s dvostrukim označavanjem: označava lokaciju i uključuje se u kulturne odnose. Toponimi upućuju na mjesto, ali i na kulturu (Šakaja, 2015).

Premda primarni zadatak toponima nije biti povijesni zapis, oni to ipak postaju, služeći kao trajni svjedoci društvenih, kulturnih, političkih i jezičnih promjena (Šimunović, 2005). Oni su najdugovječnija veza između ljudi i prostora te čine izvrsnu podlogu za iščitavanje kulturne interakcije (Skok, 1950). Do kraja 18. stoljeća izrada karata temeljila se na opisima prostora i zapažanjima bez geodetskih mjerenja. Karte su se često kopirale bez značajnijih izmjena, što uključuje i nekritičko prepisivanje toponima (Faričić, 2007). Promatrajući pomorske karte da se naslutiti kako su često korišteni stariji uzorci karata, pa tako i toponomastičkoga korpusa, s istim ili sličnim pogreškama.

Cilj istraživanja

Glavni cilj rada je utvrditi kojim je geografskim imenom imenovan otok Lokrum na ranonovovjekovnim pomorskim kartama s prikazom Jadranskog mora te u peljarima istoga vremena i kako njegovo ime korespondira s teritorijalnim pretenzijama, odnosno geopolitičkim diskursom, Mletačke i Dubrovačke Republike.

Svrha istraživanja višeimenosti, kao što je to kod imena otoka Lokruma, pridonosi razumijevanju geografske stvarnosti kroz prošlost s obzirom na to da su geografska imena svojevrstan fosil unutar lingvističko-geografskog sloja koji svjedoči specifičnim geopolitičkim i socioekonomskim procesima promjene i razvoja. Uz navedeno višeimenost svjedoči i različitim percepcijama geografskog prostora koje nisu temeljene samo na geografskim znanjima, već i na imaginaciji povezanoj sa simboličkim značenjem imenovanog objekta čiji konteksti poprimaju lokalne, regionalne pa i globalne percepcije imenovanog objekta (Faričić i sur., 2023).

Na temelju pregleda dosadašnjih znanstvenih istraživanja i spoznaja postavlja se hipoteza: Višeimenost otoka Lokruma odražava geopolitičke sukobe i teritorijalne pretenzije Mletačke i Du-

ymy. As part of the symbolic landscape, toponymy functions as a cultural text with dual meanings: it signifies location and participates in cultural relations. Toponyms indicate a place, but they also refer to a culture (Šakaja, 2015).

Although the primary purpose of toponyms is not to serve as historical records, they inevitably turn into them, acting as enduring witnesses to social, cultural, political, and linguistic changes (Šimunović, 2005). They are one of the longest-lasting connection between people and space and provide an excellent foundation for interpreting cultural interaction (Skok, 1950). Until the late 18th century, map-making was based on spatial descriptions and observations without geodetic measurements. Charts were often copied without significant changes, including the uncritical reproduction of toponyms (Faričić, 2007). When examining nautical charts, it becomes apparent that older chart templates were often used for their creation, including the toponymic corpus, with the same or similar errors.

Research objective

The main objective of this paper is to determine the geographical name assigned to Lokrum Island on early modern nautical charts depicting the Adriatic Sea, as well as in sailing directions from the same period, and to explore how its name corresponds with the territorial claims and the geopolitical discourse of the Republic of Venice and the Republic of Dubrovnik.

The purpose of studying polyonymy, such as that of Lokrum Island, contributes to the understanding of geographical reality throughout history, as geographical names can be seen as fossils within the linguistic-geographical layer, bearing witness to specific geopolitical and socio-economic processes of change and development. Additionally, polyonymy reflects diverse perceptions of geographical space that are not only based on geographical knowledge but also on the imagination associated with the symbolic meaning of the named object, whose contexts take on local, regional, and even global perceptions of the named object (Faričić et al., 2023).

Based on a comprehensive overview of existing literature and knowledge, the hypothesis is proposed as follows: The polyonymy of Lokrum Island reflects the geopolitical conflicts and territorial claims of the

brovačke Republike, pri čemu ta imena sudjeluju u kreiranju i afirmaciji teritorijalnih pretenzija, a posredno i u geopolitičkom diskursu navedenih republika.

Područje istraživanja

Istraživanje je usmjereno na analizu složenih odnosa između Mletačke i Dubrovačke Republike u ranom novom vijeku na području Jadranskog mora. Mletačka Republika i Dubrovačka Republika imale su složen i višedimenzionalan odnos tijekom kasnoga srednjeg i ranoga novog vijeka. Njihova interakcija bila je oblikovana mješavinom rivalstva i suradnje, ukorijenjene u njihovoj zajedničkoj pomorskoj kulturi, strateškim lokacijama na obalama Jadranskog mora i širim geopolitičkim dinamikama mediteranskog svijeta. Moć i bogatstvo tih dviju pomorskih republika u značajnoj je mjeri proizašlo iz trgovine. Venecija je, međutim, bila dominantnija sila – s većom mornaricom i širim trgovinskim mrežama. Ta dominacija navela je Veneciju da Dubrovnik vidi i kao potencijalnog rivala i kao podređeni entitet koji može iskoristiti. Dubrovnik, znajući razliku u moći, često je težio održavanju određene autonomije navigirajući pažljivim diplomatskim putem između Venecije i drugih regionalnih sila kao što je bilo Osmansko Carstvo (Lane, 1973; Harris, 2006).

Područje istraživanja odnosi se na otok Lokrum koji pripada dubrovačko-cavtatskom nizu otoka i zauzima važnu ulogu u geopolitičkom kontekstu navedenih republika i pruža važne uvide u njihove povijesne odnose i teritorijalne ambicije. Osim Lokruma istom nizu pripadaju i otoci Bobara te Mrkan i manje hridi (Magaš i sur., 2001). Otok se nalazi oko 600 metara jugoistočno od Dubrovnika (Hećimović, 1982). Površina otoka iznosi samo 693,80 m^2 (Duplančić Leder i sur., 2004). Služi kao prirodni valobran dubrovačke stare gradske luke, dok je Konalić (Lokrumski prolaz) bio važno sidrište pred tom lukom pa je stoga bio važan na istočnojadranskom plovidbenom putu. Njegovu važnost prepoznali su i Mlečani 30-ih godina 17. stoljeća kada su ga pokušali osvojiti. Moguće je da su Dubrovčani pozivom benediktinaca na otok početkom 11. stoljeća htjeli osi-

Republic of Venice and the Republic of Dubrovnik, and those names participated in the creation and affirmation of territorial claims and, indirectly, in the geopolitical discourse of these republics.

Research area

The research focuses on analysing the complex relationships between the Republic of Venice and the Republic of Dubrovnik during the early modern period in the Adriatic Sea region. The Republic of Venice and the Republic of Dubrovnik had a complex and multi-dimensional relationship during the late Middle Ages and the early modern period. Their interaction was shaped by a mix of rivalry and cooperation, rooted in their shared maritime culture, strategic locations along the Adriatic coast, and the broader geopolitical dynamics of the Mediterranean world. The power and wealth of these two maritime republics largely derived from trade. However, Venice was the dominant force, with a larger navy and broader trade networks. This dominance led Venice to view Dubrovnik as both a potential rival and a subordinate entity that could be exploited. Aware of the power imbalance, Dubrovnik often sought to maintain a degree of autonomy by skilfully navigating diplomatic relations between Venice and other regional powers, such as the Ottoman Empire (Lane, 1973; Harris, 2006).

The research area includes Lokrum Island, which is part of the Dubrovnik-Cavtat island chain and plays a significant role in the geopolitical context of these republics while offering important insights into their historical relations and territorial ambitions. Besides Lokrum, this chain includes the islands of Bobara and Mrkan, as well as smaller rocks (Magaš et al., 2001). The island is located about 600 meters southeast of Dubrovnik (Hećimović, 1982) and covers an area of only 693.80 square metres (Duplančić Leder et al., 2004). It serves as a natural breakwater for the old port of Dubrovnik, while Konalić (Lokrum Channel) was an important anchorage in front of the port, making it significant on the Eastern Adriatic shipping route. The Venetians recognized its importance in the 1630s, when they attempted to capture it. It is possible that by inviting the Benedictines to the island at the beginning of the 11th century

gurati otok s obzirom na zaštitu Crkve i Pape, jer bi njegovim osvajanjem bila ugrožena trgovina i sloboda Dubrovnika (Ničetić, 2002). Dubrovačka Republika podizala je benediktinske samostane na važnim mjestima kako bi uspostavili nadzor nad brodovljem koje je plovilo okolnim morem, i to ne samo ratnim i neprijateljskim brodovljem već i onim trgovačkim ili onim koje je dolazilo iz zaraženih krajeva (kuga). Samostani su postojali na Mljetu, Šipanu, Sv. Andriji, Sv. Jakovu i Lokrumu. Ti samostani su, među ostalim, imali i obrambenu ulogu, posebno kao dio komunikacijskih veza, a oni utvrđeni i povremenih refugija (Lučić, 1989).

PREGLED DOSADAŠNJIH ZNANSTVENIH ISTRAŽIVANJA

Geopolitičkim diskursom i geopolitičkim pitanjima općenito bavili su se mnogi znanstvenici. Za teorijski okvir geopolitičkog diskursa značajni su radovi Cohen (2015) i Flint (2021), dok je djelo Jones i Sage (2009) važno za proučavanje geopolitičkog diskursa unutar kritičke geopolitike. Proučavanjem geopolitičkog diskursa iz aspekta ranonovovjekovnih kartografskih i pratećih izvora, u ovom slučaju peljara, koliko je autoru poznato, nije se bavilo mnogo autora. Proučavanje geopolitičkog diskursa putem toponimije kroz prošlost otvara put za proučavanje današnjih, ali i budućih promjena geografskih imena pojedinih lokacija u svijetu. Promjena geografskih imena moćan je politički alat kojim se reflektiraju političke i kulturne transformacije unutar društvenih konteksta i međuodnosa.

Proučavanje toponimije na pomorskim kartama važan je aspekt kartografskih istraživanja. Pruža ključne uvide u načine na koje geografska imena odražavaju i oblikuju navigacijske prakse, kulturne identitete i političke teritorije. Istaknuti doprinosi hrvatskih znanstvenika, kao što su Skračić, Skok, Faričić, Šimunović i Kozličić, znatno proširuju razumijevanje toponimije u Jadranskom bazenu. Skračić (1996; 2009; 2011) se, s bogatim opusom radova, ističe svojom detaljnom analizom toponimije. Njegovo istraživanje višeimenosti i etimologije toponima otkriva

Dubrovnik sought to secure the island under the protection of the Church and the Pope, as its conquest would threaten Dubrovnik's trade and freedom (Ničetić, 2002). The Republic of Dubrovnik established Benedictine monasteries in strategic locations to monitor ships passing through the surrounding seas - not only warships and enemy vessels but also merchant ships or those arriving from plague-infected regions. Monasteries were established on islands: Mljet, Šipan, Sv. Andrija, Sv. Jakov, and Lokrum. These monasteries also had defensive roles, especially as part of communication networks, with some fortified monasteries occasionally serving as refuges (Lučić, 1989).

REVIEW OF THE EXISTING SCIENTIFIC RESEARCH

A substantial number of scholars have explored geopolitical discourse and geopolitical issues in general. The works of Cohen (2015) and Flint (2021) are significant for the theoretical framework of geopolitical discourse, while the work of Jones and Sage (2009) is important for studying geopolitical discourse within the framework of critical geopolitics. To the best of the author's knowledge, few authors have studied geopolitical discourse from the perspective of early modern cartographic and accompanying sources (sailing directions). The study of geopolitical discourse through historical toponymy opens the door to examining current and future changes in the geographical names of specific locations around the world. The renaming of places serves as a powerful political tool, reflecting political and cultural transformations within social contexts and relationships.

The study of toponymy on nautical charts is a crucial aspect of cartographic research. It provides key insights into how geographical names reflect and shape navigation practices, cultural identities, and political territories. The contributions of Croatian scholars, such as Skračić, Skok, Faričić, Šimunović, and Kozličić, have significantly broadened the understanding of toponymy in the Adriatic Basin. Skračić (1996, 2009, 2011), with his extensive body of work, stands out for his detailed analysis of toponymy. His research into the polyonymy and

kako se kroz geografska imena može pratiti kulturna i politička povijest regije, pružajući uvid u procese imenovanja koji transcendiraju čisto geografske aspekte. Skok (1950) pridonosi razumijevanju kulturnih i jezičnih slojeva koji oblikuju jadransku toponimiju. Skokova etimološka analiza toponima odražava kompleksne povijesne procese asimilacije, koegzistencije i sukoba različitih kulturnih utjecaja na Jadranu, ističući kako geografska imena mogu služiti kao prozori u prošlost regije. Šimunović (2009) u djelu „Uvod u hrvatsko imenoslovlje" pruža temeljit uvod u hrvatsku onomastiku. Proučava nastanak, razvoj i značenja imena, uključujući i geografska imena (toponime). Analizira povijesne, kulturne i društvene aspekte koji su utjecali na formiranje i transformaciju tih imena. Kozličić (1995) otkriva da su se kroz stoljeća razvijali i mijenjali toponimi, ali i drugi geografski elementi, na kartografskim prikazima što pruža ključne uvide u kartografsku, toponomastičku i povijesnu baštinu Jadrana. Faričić (2007; 2011: 2017) zauzima značajno mjesto u istraživanju toponimije na pomorskim kartama, s posebnom pozornošću usmjerenom na Jadransko more i njegovu kartografsku reprezentaciju kroz povijest. Njegovi radovi pružaju detaljne uvide u metodološka proučavanja toponima te načine na koje geografska imena odražavaju kulturne, političke i povijesne slojeve regije. Navedenim, ali i drugim radovima, Faričić ne samo da pruža ključne uvide u povijest i razvoj jadranske toponimije već ističe i važnost geografskih imena u procesima konstrukcije prostornog znanja i identiteta. Uz navedene važno je istaknuti i djelo *La toponomastica in Istria, Fiume e Dalmazia* (2009) koje je značajno za razumijevanje i praćenje promjena toponimije istočne obale Jadranskog mora.

Najznačajniji rad za istraživanje višeimenosti na primjeru Jadranskog mora svakako je rad autora Faričić i sur. (2023). Rad dodatno produbljuje razumijevanje kartografske reprezentacije Jadrana istražujući kako se toponimima prenose i konstruiraju prostorni odnosi i identiteti. Općenito višeimenosti geografskih objekata bavili su se Skračić (2009), te Crljenko i Faričić (2022). Imenovanje Jadranskog mora proučavali su i Kozličić (1990), Budić (2021) i Tabain (1976).

etymology of toponyms reveals how cultural and political histories of regions can be traced through geographical names, providing insights into naming processes that transcend purely geographical aspects. Skok (1950) contributes to the understanding of the cultural and linguistic layers that shape Adriatic toponymy. Skok's etymological analysis of toponyms reflects the complex historical processes of assimilation, coexistence, and conflict among different cultural influences in the Adriatic, highlighting that geographical names can serve as windows into the region's past. Šimunović (2009), in his work *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, offers a thorough introduction to Croatian onomastics, studying the origins, development, and meanings of names, including geographical names (toponyms). He analysed the historical, cultural, and social factors that influenced the formation and transformation of these names. Kozličić (1995) revealed how toponyms and other geographical elements have developed and changed on cartographic representations over the centuries, providing key insights into the cartographic, toponomastic, and historical heritage of the Adriatic. Faričić (2007, 2011, 2017) holds a significant position in the study of toponymy on nautical charts, with a particular focus on the Adriatic Sea and its cartographic representation throughout history. His works offer detailed insights into the methodological study of toponyms and into how geographical names reflect the cultural, political, and historical layers of the region. Through these and other works, Faričić not only provided key insights into the history and development of Adriatic toponymy but also highlighted the importance of geographical names in the processes of constructing spatial knowledge and identity. Additionally, the work *La toponomastica in Istria, Fiume e Dalmazia* (2009) is significant for understanding and tracking the changes in the toponymy of the eastern Adriatic coast.

The most significant work on the study of polyonymy in the Adriatic Sea is undoubtedly the work of Faričić et al. (2023). This study further deepened the understanding of the cartographic representation of the Adriatic, investigating how spatial relationships and identities are transmitted and constructed through toponyms. In general, the study of the polyonymy of geographical objects was addressed by Skračić (2009) and Crljenko and Faričić (2022).

Za ovo istraživanje važni su i radovi Giraut i Houssay-Holzschuh (2016) koji tumače važnost toponima za konstrukciju identiteta i Gill (2005) koji se bavio istom tematikom za područje Moskve. Naravno, uz navedeno je važno poznavati i geopolitičke okolnosti navedenog razdoblja.

Navedeni korpus literature naglašava važnost toponimije kao sredstva u komunikaciji kulturnih, historijskih i političkih narativa. Toponimi na pomorskim kartama služe kao mostovi između prošlih i sadašnjih percepcija prostora, odražavajući kompleksne procese identitetske konstrukcije, teritorijalnih pretenzija i kulturnih interakcija. Istraživanja Skračića, Skoka, Faričića, Kozličića, Šimunovića i drugih zajednički ilustriraju dinamičan odnos između geografije, kulture i povijesti u kontekstu pomorske kartografije Jadranskog mora, potičući na kontinuirano promišljanje i istraživanje kako toponimi oblikuju kolektivno razumijevanje bogate kulturne i povijesne baštine.

Općenitim pristupom istraživanja imagologije i teorijama diskursa bavili su se brojni znanstvenici. Međutim, imagološkim temama vezanim uz pomorske karte bavilo se malo znanstvenika, a još manje njih uz temu ranonovovjekovnih pomorskih karata; osobito onih s prikazom Jadranskog mora. Među značajnija djela valja uvrstiti rad Mlinarić i Gregurović (2011) koje su proučavale probleme heteropredodžbe i autopredodžbe na geografskim kartama hrvatskoga teritorija. Nekoliko znanstvenika i autora istražilo je temu Drugih i Drugosti u kontekstu geografskih karata, fokusirajući se na to da karte odražavaju i pojačavaju dinamiku moći, kolonijalizam i kulturne pristranosti. Harley (1988; 1992) je među najvažnijima u području kritičke kartografije. Njegovi radovi, među ostalim, prikazuju da karte služe kao instrumenti kulturnog imperijalizma. Wood (1992) je poznat po svojem radu o moći karata i njihovoj ulozi u društvu, u svojem radu istražuje kako karte utječu na percepcije svijeta. Monmonier (1995) ilustrira manipulativni potencijal karata, pokazujući da se karte mogu koristiti za iskrivljavanje stvarnosti. Culcasi (2008) je proučavala kako su zapadne zemlje kartografski stvorile regiju Bliskog istoka. Proučavala je kartografske izvore britanskih, američkih i lokal-

The naming of the Adriatic Sea was explored by Kozličić (1990), Budić (2021), and Tabain (1976). The works of Giraut and Houssay-Holzschuch (2016), who interpret the importance of toponyms for the construction of identity, and Gill (2005), who explored the same topic in the context of Moscow, are also relevant for this research. Of course, it is also essential to understand the geopolitical circumstances of the period in question.

This body of literature highlighted the importance of toponymy as a medium for communicating cultural, historical, and political narratives. Toponyms on nautical charts serve as bridges between the past and present perceptions of space, reflecting complex processes of identity construction, territorial claims, and cultural interactions. The research of Skračić, Skok, Faričić, Kozličić, Šimunović, and others collectively illustrates the dynamic relationship between geography, culture, and history in the context of the Adriatic Sea's nautical cartography, encouraging continued reflection and research on how toponyms shape collective understandings of the region's rich cultural and historical heritage.

Numerous scholars have approached the general study of imagology and discourse theory. However, fewer have engaged with imagological topics related to nautical charts, and even fewer with early modern nautical charts, particularly those depicting the Adriatic Sea. Significant works include those by Mlinarić and Gregurović (2011), which explored issues of hetero-image and auto-image on geographical maps of Croatian territory. A number of scholars and authors have explored the theme of the 'Other' and 'Otherness' in the context of geographical maps, focusing on how maps reflect and reinforce power dynamics, colonialism, and cultural biases. Harley (1988, 1992) is one of the most important scholars in the field of critical cartography. His works, among other things, demonstrate how maps serve as instruments of cultural imperialism. Wood (1992) is known for his work on the power of maps and their role in society, investigating how maps influence perceptions of the world. Monmonier (1995) illustrated the manipulative potential of maps, showing how they can distort reality. Culcasi (2008) studied how Western countries cartographically created the Middle East region. She examined cartographic sources from British, American, and local cartogra-

nih kartografa. Otkrila je da su kartografi, koji nisu lokalni, nametnuli umjetni regionalni identitet krajoliku, i to onaj koji ilustrira evidentno zanemarivanje arapskih prava na samoodređenje. Ta je regija umjetno stvarana desetljećima. Karte su u navedenom slučaju samo dio šireg diskursa „zapada" koji regije stvara kao nestalne, nepredvidive, burne i opasne. Navedeni autori oblikuju bogatu literaturu koja poziva na kritički pregled pretpostavki koje leže u osnovi kartografskih reprezentacija i razmatraju društvene i političke implikacije praksi kartiranja. Različitim perspektivama, ti autori istražuju kako karte ne samo da odražavaju, već i oblikuju razumijevanje svijeta, često na načine koji promiču određene ideologije i moći.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U sklopu istraživanja, provedena je usporedna kvalitativna analiza geografskih imena na kartama kako bi se shvatili i uočili specifični oblici komunikacije koje karte kao medij prijenosa informacija omogućuju. Ova analiza utemeljena je na interdisciplinarnom pristupu koji uključuje suvremene istraživačke paradigme kao što su prekograničnost, imagologija, kulturna geografija i geopolitički diskurs, kako bi se istražila upotreba toponima u kontekstu različitih čimbenika poput političke ideologije i kartografske tradicije. Ovaj metodološki okvir prepoznaje karte ne samo kao alate za navigaciju i prikazivanje prostornih podataka, već ih vidi kao složene medije za kulturološku i političku komunikaciju koji prenose višeslojne poruke. Karte su proučavane kao simbolizirani vizualni, povijesni konstrukti i prikazi subjektivne realnosti sastavljeni od simboličkih zapisa koji zadržavaju značajke kulturne reprezentacije (Harley & Woodward, 1987; Krleža & Mlinarić, 2022). U skladu s navedenim proučeno je stvaranje predodžbe o Drugome pod utjecajem „vladajućih", odnosno kartografa koji je kartu izradio i imperija u kojem je karta izrađena. Da bi se to postiglo, potrebno je primijeniti komparativnu metodu analize istraživanih karata i peljara (Mlinarić & Gregurović, 2011). Toponimi su nužan i ustaljen sadržaj svake karte koji omogućuje ne samo prostornu

phers. Culcasi found that non-local cartographers imposed an artificial regional identity on the landscape, reflecting a clear disregard for Arab rights to self-determination. This region was artificially produced over decades. In this case, maps were just one part of a broader Western discourse that portrayed the region as unstable, unpredictable, turbulent, and dangerous. These authors contribute to a rich body of literature that calls for a critical examination of the assumptions underlying cartographic representations and considers the social and political implications of mapping practices. These authors explore from different perspectives how geographical maps and charts not only reflect but also shape our understanding of the world, often in ways that promote certain ideologies and power structures.

RESEARCH METHODOLOGY

As part of the conducted research, a comparative qualitative analysis of geographical names on maps and charts was performed to understand and recognize specific forms of communication that maps, and charts, as a medium for transmitting information, enable. This analysis is based on an interdisciplinary approach that incorporates contemporary research paradigms such as border studies, imagology, cultural geography, and geopolitical discourse to explore the use of toponyms in the context of various factors such as political ideology and cartographic tradition. This methodological framework views charts not only as tools for navigation and the depiction of spatial data but also as complex media for cultural and political communication, conveying multi-layered messages. Charts were studied as symbolic visual, historical constructs and representations of subjective reality composed of symbolic records that retain features of cultural representation (Harley and Woodward, 1987; Krleža and Mlinarić, 2022). In line with this, the research examines the portrayal of the 'Other' under the influence of the 'ruling powers,' namely the cartographer who created the chart and the empire where the chart was produced. To achieve this, a comparative method was used to analyse the charts and sailing directions under study (Mlinarić and Gregurović, 2011). Toponyms are an essential and constant element of any map, enabling not only spatial

već i jezičnu orijentaciju čime omogućuju interpretaciju geografskog sadržaja, odnosno njegovo dekodiranje. S obzirom na to da je karta skup kodova, pri čemu je simbolika njezin dio, izrazito je važno dekonstruirati kartu, proučiti svaku njezinu sastavnicu te dovesti u pitanje njezinu navodnu neovisnost. Dekonstrukcija karte, u ovom slučaju, uključuje analizu toponima koja involvira čitanje poruka koje su kartografi slali korisnicima karata. Ključno za razumijevanje karte jest prepoznavanje dominantnih ideologija doba u kojem je karta nastala te identificiranje središta moći u tom razdoblju – bilo da je riječ o političkoj, religijskoj ili društvenoj moći (Harley, 1992). Zbog navedenog tijekom tumačenja geografskih imena potrebno je:

- utvrditi koji je geografski objekt prikazan i je li pritom imenovan (ako je imenovan, kako je to učinjeno)
- utvrditi u kojoj su vezi toponimi s društvenim i gospodarskim funkcijama imenovanog geografskog objekta (Faričić, 2017).

Cjelovita slika nastaje na križanju praktičkog, simboličkog i iskustvenog, a cjelokupni dojam koji karta ostavlja ovisi o prikazu, diskursu iz kojeg se karta promatra, sila koje su utjecale na njezin nastanak, predznanja korisnika, odnosa moći i sl. (Lefebvre, 1991; Soja, 1996). Za imagološku je interpretaciju važno poznavanje pojmova kako što su Drugi i Drugost. Kada se sebe stavlja u središte pozornosti, Drugi uvijek predstavlja ono izvanjsko, osobu koja je drukčija (Culcasi, 2008). Kartografsko prikazivanje Drugoga može se analizirati putem konstrukcionističke teorije prema kojoj društveni i povijesni kontekst određuje na koji se način gleda na Drugoga, pri čemu se konstrukcije Drugih isprepleću s konstrukcijom Nas (McDonald, 1993). Područje kritičke geografije proučava diskurzivno stvaranje Drugih i načine na koje te produkcije znanja informiraju međunarodne odnose, osobito imperijalne i kolonijalne projekte (Mountz, 2009). Imagologija, proučavanje reprezentacija i slika Drugoga te koncept razlikovanja između Nas i Drugih kao sredstva uspostavljanja identiteta nude okvire za razumijevanje uloge toponima u konstruiranju kulturnih i političkih narativa na pomorskim kartama. Ti metodološki

but also linguistic orientation, allowing the interpretation and decoding of geographical content. Since a map is a collection of codes, with symbolism being an integral part, it is crucial to deconstruct the map, study each of its components, and question its purported objectivity. In this case, chart deconstruction includes an analysis of toponyms, which involves interpreting the messages that cartographers intended to convey to chart users. The key to understanding a map is recognizing the dominant ideologies of the period in which it was created and identifying the centres of power at the time, whether political, religious, or social (Harley, 1992). For this reason, when interpreting geographical names, it is necessary to:

- Identify the geographical object depicted and whether it has been named (and if named, how it was conducted), and
- Determine the relationship between the toponyms and the social and economic functions of the named geographical object (Faričić, 2017).

A comprehensive understanding emerges at the intersection of practical, symbolic, and experiential elements, and the overall impression a map leaves depends on the depiction, the discourse from which the map is viewed, the forces that influenced its creation, the user's prior knowledge, power dynamics, and other factors (Lefebvre, 1991; Soja, 1996). For imagological interpretation, it is essential to understand concepts such as the ' Other' and 'Otherness.' When placing oneself at the centre, 'the Other' always represents something external, a person who is different (Culcasi, 2008). The cartographic representation of the 'Other' can be analysed through constructionist theory, which suggests that social and historical context determines how the 'Other' is viewed, where the construction of the 'Other' intertwines with the construction of 'Us' (McDonald, 1993). The field of critical geography examines the discursive creation of the 'Other' and the ways in which these knowledge productions inform international relations, especially imperial and colonial projects (Mountz, 2009). Imagology, the study of representations and images of the 'Other,' along with the concept of differentiation between 'Us' and 'Others' as a means of establishing identity, provides frameworks for understanding the role of toponyms in constructing cultural and po-

pristupi omogućuju istraživanje načina na koji geografska imena pridonose reprezentaciji stranih zemalja i naroda, često odražavajući percepcije, predrasude i odnose moći tog doba (Mlinarić & Gregurović, 2011).

Radi ubiciranja i analize toponima na starim pomorskim kartama, potrebno ih je usporediti s toponimima na suvremenim pomorskim i/ili topografskim kartama te s jezikoslovnim popisima i obradama korpusa toponima istraživanoga područja (Faričić, 2017).

Primjenom hermeneutike omogućeno je dešifriranje složenih simboličkih poruka ugrađenih u kartografske materijale, razumijevanje socijalne povijesti te kulturnih i političkih narativa koji oblikuju i definiraju prostorne prikaze. Time se karte pozicioniraju kao važni mediji u procesu komunikacije, ne samo prenošenjem geografskih informacija, već i kao platforme kroz koje se artikuliraju, pregovaraju i održavaju kulturni identiteti, političke ideologije i kolektivna vjerovanja.

Ovo istraživanje, među ostalim, oslanja se na povijesnu analizu arhivskih izvora ključnih za istraživanje korištenja i percepcije toponima u navedenom povijesnom razdoblju, otkrivajući interakciju između kartografskih praksi i širih sociokulturnih i političkih procesa. Kritička analiza teksta dopunjuje kartografsku analizu proučavanjem pisanih izvora, kao što su upute za plovidbu, peljari, i analiza postojeće znanstvene literature koji mogu pružiti kontekstualne informacije o toponimima, uključujući njihovu upotrebu i promjene. Takav pristup pomaže u razumijevanju kako su se geografska imena percipirala i koristila u širem društvenom i kulturnom kontekstu.

Za potrebe istraživanja imena otoka Lokruma pregledano je stotinjak pomorskih karata i desetak peljara. Karte su razvrstane kronološki i prema zemlji izdavanja. Za svaku je kartu zabilježeno geografsko ime otoka Lokruma, a posebno su izdvojene one karte na kojima je Lokrum imenovan nesonimom Sveti Marko. Navedena sistematizacija omogućuje kronološki pregled diferencijacije imena otoka Lokruma. Kao jedno od ograničenja ovoga istraživanja nameće se činjenica da kartama nije prethodila geodetska izmjera, a često ni izravno prikupljanje podataka s terena, već je većina karata izrađena na temelju

litical narratives on nautical charts. These methodological approaches enable the exploration of how geographical names contribute to the representation of foreign countries and peoples, often reflecting the perceptions, prejudices, and power relations of the time (Mlinarić & Gregurović, 2011).

In order to locate and analyse toponyms on historical nautical charts, it is necessary to compare them with toponyms on contemporary nautical charts and/or topographic maps, as well as with linguistic registers and analyses of the toponymic corpus of the researched area (Faričić, 2017).

By applying hermeneutics, it is possible to decipher the complex symbolic messages embedded in cartographic materials, understand the social history, and the cultural and political narratives that shape and define spatial representations. This positions charts as important media in the communication process, not only by transmitting geographical information but also as platforms through which cultural identities, political ideologies, and collective beliefs are articulated, negotiated, and maintained.

This research, inter alia, relies on the historical analysis of archival sources, which is crucial for studying the use and perception of toponyms in the specified historical period, revealing the interaction between cartographic practices and broader socio-cultural and political processes. Critical text analysis complements cartographic analysis by studying written sources, such as navigational instructions, sailing directions, and existing scientific literature, which can provide contextual information about toponyms, including their use and changes. This approach facilitates an understanding of how geographical names were perceived and used in the broader social and cultural context.

For the purposes of researching the names of Lokrum Island, approximately one hundred nautical charts and a dozen sailing directions were reviewed. The charts were grouped chronologically and by the country of publication. For each chart, the geographical name of Lokrum Island was recorded, with special attention given to charts where Lokrum is named with the nesonym Saint Marc. This systematization enabled a chronological overview of the differentiation of the names of Lokrum Island. One of the limitations of this research is the fact that many charts were not preceded by geodetic measurements, and

reprodukcije, modifikacije i/ili kompilacije postojećih karata. Navedeno dovodi do zaključka da kartografi možda nisu poznavali semiotiku geografskih imena kojom su se koristili njihovi prethodnici, odnosno onu koja se nalazila na kartama kojima su se koristili kao predlošcima za izradu vlastitih karata te da su nekritički preuzimali sadržaj karte.

Većina sačuvanih kasnosrednjovjekovnih i ranonovovjekovnih pomorskih karata Jadrana izrađena je u Veneciji, koja je u to vrijeme bila vodeće pomorsko središte na Jadranu. Za potrebe istraživanja pregledane su i istražene izvorne pomorske karte Jadrana iz hrvatskih i talijanskih institucija. Među njima su Biblioteca Nazionale Marciana i Museo Correr u Veneciji, Državni arhiv u Zadru, Hrvatski državni arhiv, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Pomorski muzej Split, Sveučilište u Trstu i Sveučilište u Zadru, Znanstvena knjižnica. Istraživanje je obuhvatilo i mnogobrojne stare pomorske karte čije su digitalne reprodukcije dostupne na mrežnim stranicama europskih i američkih knjižnica, te karte iz privatnih zbirki, posebice one Marca Aste iz Bologne.

Karte i toponimi kao instrumenti moći

Najčešće se neiskusnom korisniku karta čini kao istiniti prikaz stvarnosti, kao reprezentacija, odnosno vizualizacija, svijeta. U toj se uvjerljivosti kriju različite mogućnosti interpretacije, odnosno, reinterpretacije geografske stvarnosti. Kao jedna od mogućnosti svakako je i manipulacija stvarnosti koja je u rukama kartografa. Karte ne ovise, i nisu ovisile, samo o kartografskim vještinama kartografa, tehnikama i tehnologijama izrade, već i o kulturnim, odnosno povijesno-političkim mijenama (Mlinarić & Gregurović, 2011), pa su tako za prostor Jadrana značajna politička previranja između imperijalnih sila Venecije, Habsburgovaca, Osmanlija i drugih i njihove kartografske politike. Činjenica je da su karte sugestivne, s pomoću njih se mogu interpretirati ne samo geografske informacije, već i političke, konfesionalne, kulturne, lingvističke i ideološke slike. Karte su često služile za izravne ili subliminalne manipulacije informacijama. Kako bi se s današnjega gledišta mogao interpretirati geopolitički diskurs na kartama, važno

often did not even involve direct data collection from the field, as most charts were created based on the reproduction, modification, and/or compilation of the existing charts. This leads to the conclusion that cartographers may not have been familiar with the semiotics of the geographical names used by their predecessors or those on the charts they used as templates for their own charts, and that they uncritically adopted the content of the charts.

Most preserved late medieval and early modern nautical charts of the Adriatic were made in Venice, which at the time was the leading maritime centre in the Adriatic. For the purposes of this research, original nautical charts of the Adriatic from Croatian and Italian institutions were reviewed and examined. They include the Biblioteca Nazionale Marciana and Museo Correr in Venice, the State Archives in Zadar, the Croatian State Archives, the National and University Library in Zagreb, the Maritime Museum in Split, the University of Trieste, and the University of Zadar, Research Library. The research also covered numerous old nautical charts whose digital reproductions are available on the websites of European and American libraries, as well as the charts from private collections, especially those of Marco Asta from Bologna.

Maps and toponyms as instruments of power

To an inexperienced user, a map often appears as a true representation of reality, a depiction or visualization of the world. Within this perceived authenticity lies the potential for various interpretations, or reinterpretations, of geographical reality. One such possibility is the manipulation of reality, which lies in the hands of the cartographer. Maps depend not only on the cartographic skills of the cartographer, the techniques, and technologies used, but also on cultural and historical-political changes (Mlinarić & Gregurović, 2011). In the Adriatic, these changes were influenced by political turmoil between imperial powers such as Venice, the Habsburgs, the Ottomans, and others, and their cartographic policies. The fact is that maps are suggestive; they can be used to interpret not only geographical information but also political, confessional, cultural, linguistic, and ideological situation. Maps often served as tools for direct or subliminal manipulation of information. In

je poznavati kulturne, političke i druge okolnosti nastanka istraživanih karata.

Karte nisu samo tehnički alati, nego su izraz (i proizvodnja) ideoloških vrijednosti, socijalnih i kulturnih pravila te vizija svijeta. Toponimi u tom smislu imaju povlaštenu ulogu za razumijevanje performativnog procesa „teritorijalizacije" i mogu se koristiti za proučavanje kulturnog identiteta i političkih previranja kartografiranog prostora. Promjene toponima, dakle, nisu samo dio povijesne fluktuacije jezika, već su i „označivači" geografskih obilježja, teritorija i identitetskih prostora (Siniscalchi & Palagiano, 2018).

Komunikacijska učinkovitost karte kao povijesnog izvora, među ostalim, ovisi i o njezinoj moći uvjeravanja i o njezinoj sugestivnosti. Postoji mogućnost iskrivljene percepcije prostorne stvarnosti ako se ona zasniva isključivo na kartama. Potrebno je stoga u obzir uzeti vjerodostojnost karata bez obzira na pouzdanost autora koja mu se propisuje zbog njegovih kompetencija ili ustanove koja stoji iza njezine izrade pa se očekuje objektivnost koju bi trebala omogućiti institucionalna verifikacija prostornih podataka. Međutim, na vjerodostojnost sadržaja karata uz stupanj generalizacije karte, odnosno njezino mjerilo i tematiku karte, umnogome utječe namjera naručitelja i subjektivni odnos kartografa prema zadaći koja mu je povjerena ili koju je sam postavio. Tijekom prošlosti, posebno prije primjene geodetskih izmjera, karta nije bila najbolji mogući tehnički prikaz stvarnosti već su na nju dosta utjecale metode likovnih umjetnosti, uključujući različite ikonografske obrasce. Stoga su mnogobrojne simboličke slike kojima je upotpunjavan prikaz materijalne, tj. vidljive stvarnosti. Kao takva, karta djeluje kao semiotički sustav koji geografska znanja organizira u vizualne sheme podložne kulturno prihvaćenim interpretacijama teritorija, bile one stvarne ili apstraktne. Kartograf je taj koji odabire sadržaj koji će ucrtati u kartu. Korisnik karte zbog svojih mentalnih postavki, kulturnih uvjerenja, usvojenih znanja, uz upotrebu svoje mašte i stvorenih predrasuda, kartu značenjski i interpretativno nadograđuje, tako mijenjajući strukturu kartografskih informacija. Karta je zbog mogućnosti različitih čitanja i interpretacija prikazanog sadržaja važna za stvaranje predodžbi. Ranonovovjekovne pomorske karte,

order to interpret the geopolitical discourse on maps/charts from a contemporary perspective, it is essential to understand the cultural, political, and other circumstances in which the maps/charts were created.

Maps are not merely technical tools; they are also expressions (and productions) of ideological values, social and cultural norms, and visions of the world. In this sense, toponyms play a crucial role in understanding the performative process of 'territorialisation' and can be used to study cultural identity and political turmoil in the mapped space. Changes of toponyms are not only part of the historical fluctuation of language, they also act as 'markers' of geographical features, territories, and identity spaces (Siniscalchi & Palagiano, 2018).

The communicative effectiveness of a map as a historical source, among other things, depends on its persuasive power and its suggestiveness. There is a possibility of distorted perception of spatial reality if it is based solely on maps. Therefore, the credibility of maps must be considered, regardless of the reliability attributed to the author due to their competence or the institution behind the creation of the map, which is expected to guarantee objectivity through institutional verification of spatial data. However, the credibility of the map's content, in addition to the degree of generalization, its scale, and thematic focus, is largely influenced by the intentions of the commissioner and the cartographer's subjective approach to the task entrusted to them or that they set for themselves. In the past, especially before the use of geodetic surveys, maps were not the best possible technical representations of reality but were often influenced by methods of visual art, including various iconographic patterns. As a result, many symbolic images complemented the depiction of material, visible reality. As such, maps function as semiotic systems that organize geographical knowledge into visual schemes subject to culturally accepted interpretations of the territory, whether real or abstract. The cartographer is the one who selects the content to be included on the map. The map user, based on their mental frameworks, cultural beliefs, acquired knowledge, imagination, and prejudices, adds layers of meaning and interpretation to the map, thereby altering the structure of the cartographic information. Because of the potential for multiple readings and interpretations of the

kao i druge karte, omogućuju korisniku shvaćanje prostora u okviru pojedinih imperijalnih politika, ali im daju i određenu vremensku informaciju. Kartografi su na kartama često prikazivali svoje imperije kao superiorne, služeći se tehnikama isključivanja Drugoga iz prostora (Mlinarić & Gregurović, 2011). Primjer za to je ime Jadranskog mora koje je nerijetko nazivano Venecijanskim zaljevom (Golfo di Venezia), čime se cijeli Jadran percipira kao proširena luka mletačke prijestolnice (Marković, 1993; Faričić i sur., 2023). Ime Jadranskog mora dobar je primjer za višeimenost. Naime, mnogi prostorni objekti imaju više geografskih imena. Tom se fenomenu može pristupiti s dijakronijske ili sinkronijske perspektive. Sinkronijski pristup primjenjuje se kako bi se otkrili pogledi, odnosno stavovi kartografa ili naručitelja prema određenom prostoru, a dijakronijski kako bi se prikazao kronološki slijed imenovanja i korištenje geografskog imena u komunikaciji u prostoru i o prostoru (Skračić, 2009; Crljenko & Faričić, 2022; Faričić i sur., 2023). Supostojanje više interesnih motivacija za imenovanje određenoga geografskog objekta, u trenutku kada nije postojao registar geografskih imena, dovelo je do pojave da su različite zajednice imenovale isti objekt shodno vlastitim potrebama pa su se tako u postupke imenovanja, rijetko prikriveno, a češće otvoreno i nedvosmisleno uključivala politička pitanja, a nerijetko i neznanje (Skračić, 2009). Višeimenost Jadranskog mora dolazi od činjenice da je kroz povijest bilo područje sučeljavanja više geopolitičkih entiteta i različitih socioekonomskih procesa. Naravno, to nije jedini primjer višeimenosti. Nerijetko su se mletački kartografi koristili toponimima za izražavanje dominacije i moći nad određenim prostorom. Kartama su se koristili kao potvrdom legitimiteta za upravljanjem određenim prostorima i kao političko-ideološkim oruđem. U toponomastici se ne može jednostrano razlučiti pravilne i nepravilne oblike geografskih imena što se najjasnije očituje kada se o geografskim imenima raspravlja s različitih toponomastičkih ishodišta, npr. različitih država u pograničnim prostorima ili različitih jezičnih zajednica koje nastanjuju, tj. na različite se načine koriste istim prostorom. Određena zajednica međusobno komunicira bez problema, no različitim zajednicama ponekad je

content depicted, maps play an important role in shaping perceptions. Early modern nautical charts, like other maps, allow users to understand space within the framework of specific imperial policies, while also providing certain temporal context. Cartographers often depicted their empires as superior on maps, using techniques to exclude the 'Other' from the space (Mlinarić & Gregurović, 2011). An example of this is the name of the Adriatic Sea, which was often referred to as the Gulf of Venice (Golfo di Venezia), presenting the entire Adriatic as an extension of Venice's harbour (Marković, 1993; Faričić et al., 2023). The name of the Adriatic Sea is a good example of polyonymy. Many geographical features have multiple names. This phenomenon can be approached from either a diachronic or synchronic perspective. The synchronic approach is used to uncover the views or attitudes of the cartographer or the commissioner toward a particular space, while the diachronic approach illustrates the chronological sequence of naming and the use of geographical names in communication within and about the space (Skračić, 2009; Crljenko & Faričić, 2022; Faričić et al., 2023). The coexistence of various motivations for naming a particular geographical feature, at a time when there was no registry of geographical names, led different communities to name the same feature according to their own needs. Thus, political issues were often involved in the naming process, sometimes overtly and sometimes subtly, and ignorance was also occasionally a factor (Skračić, 2009). The polyonymy of the Adriatic Sea stems from the fact that throughout history it has been a zone of confrontation between multiple geopolitical entities and diverse socio-economic processes. Of course, this is not the only example of polyonymy. Venetian cartographers often used toponyms to express dominance and power over certain territories. Charts were used as confirmations of legitimacy for controlling these areas and as political and ideological tools. In toponomastics, it is not possible to unilaterally distinguish correct from incorrect forms of geographical names, which becomes most evident when discussing geographical names from different toponomastic origins, such as different countries in border areas or different linguistic communities inhabiting and using the same space in various ways. A particular community may

potrebna pomoć oko komunikacije određenog toponimskog lika, a mogući su i prijepori kada se imenima iskazuje politička aspiracija u odnosu na imenovani prostor.

Gottman (1964) politički prostor ucrtan na kartama interpretira kao prostor ispunjen znakovima. Uvodi koncept ikonografije kao ukupan sustav simbola u odnosu na koji se interpretira grafički prikaz. Dakle, karte djeluju kao dinamička sredstva za prenošenje kulturnih vrijednosti. Bonnemaison (2005) uvodi dodatnu dimenziju u diskurs preko koncepta geosimbolizma, ističući geosimbol kao medijator između prostorne lokacije i kulturnog sustava vjerovanja. Ta perspektiva ističe ulogu karata u kreiranju geosimboličkih prostora koji prenose specifične kulturne i identitetske narative odabirom i prikazivanjem posebnih simbola. Geosimbol je utjelovljen u određenom mjestu, služi kao prostorni pokazatelj, znak u prostoru koji reflektira i oblikuje identitet, bilo da se radi o svetom mjestu (Jeruzalem), istaknutom mjestu (planina) ili sakralnom objektu (crkva). On označava teritorij s pomoću znakova uspostavljajući time ikonologiju teritorija, ukazujući na granice teritorija, a istodobno ih i uspostavlja. Strukturira prostor i dodjeljuje mu značenje, proizvodeći i konstruirajući teritorije. Kulturni prostor je geosimbolički prostor ispunjen emocijama i značenjima.

Giraut i Houssay-Holzschuh (2016) navode četiri politička konteksta koja vode (pre)imenovanju geografskih objekata:

- osvajanje (engl. *conquest*) – pokoravanje ili kontrola teritorija silom; drugi oblici političkog ili kulturnog stjecanja teritorija ili potraživanja nad njima također se mogu pronaći u ovom kontekstu
- revolucija (engl. *revolution*) – radikalna promjena političkog poretka; primjeri takvih revolucija obuhvaćaju pad carstava ili autoritarnih režima
- pojavljivanje (engl. *emergence*) – nova mjesta se proizvode i imenuju, jer su novorazvijena ili novoindividualizirana
- komodifikacija (engl. *commodification*) – pojam koji pokriva sve kontekste u kojima moćni pojedinci ili korporacije pripoje toponimski krajolik koji čini dio općeg dobra za vlastiti (financijski ili simbolički) profit.

communicate internally without issue, but different communities may need help in communicating a particular toponymic form, and disputes may arise when names express political aspirations in relation to the named space.

Gottman (1964) interpreted political space depicted on maps as a space filled with signs. He introduced the concept of iconography as the overall system of symbols in relation to which the graphic representation is interpreted. Hence, maps function as dynamic tools for conveying cultural values. Bonnemaison (2005) adds another dimension to the discourse through the concept of geosymbolism, emphasising the geosymbol as a mediator between spatial location and a cultural belief system. This perspective highlights the role of maps in creating geosymbolic spaces that convey specific cultural and identity narratives through the selection and depiction of particular symbols. A geosymbol is embodied in a specific place, serving as a spatial indicator, a sign in space that reflects and shapes identity, whether it is a sacred place (Jerusalem), a prominent location (mountain), or a sacred object (church). It designates territory through signs, establishing a territorial iconology, marking territorial boundaries, and simultaneously creating them. It structures space and assigns meaning to it by producing and constructing territories. Cultural space is a geosymbolic space imbued with emotions and meanings.

Giraut and Houssay-Holzschuch (2016) identify four political contexts that lead to the (re)naming of geographical features:

- Conquest – the subjugation or control of territory through force. Other forms of political or cultural acquisition of territories or claims over them can also be found within this context.
- Revolution – a radical change in the political order. Examples of such revolutions include the fall of empires or authoritarian regimes.
- Emergence – new places are created and named, either because they are newly developed or newly individualized.
- Commodification – a concept that encompasses all contexts where powerful individuals or corporations appropriate the toponymic landscape, which forms part of the public good, for their own (financial or symbolic) profit.

Uz to navode četiri, uz mogućnost postojanja i više, tehnologije koje vode (pre)imenovanju lokacija da bi se postigli određeni politički ciljevi. Navode četiri tehnologije:

- čišćenje (engl. *cleansing*) – služi za odbacivanje toponimijskih otisaka naslijeđenih od prethodnoga političkog poretka
- utemeljenje (engl. *founding*) – upisuje kulturne i političke reference u toponimiju kako bi se stvorio i dao legitimitet, a ultimativno i održao novi politički i kulturni poredak na lokalnoj i/ili nacionalnoj razini. Imenovanje mjesta po utemeljiteljima, ideološkim vrijednostima ili događajima utemeljitelja oblikuje toponimijski krajolik i pomaže legitimirati postojeće strukture moći povezujući pogled režima na samog sebe, svoju prošlost i svijet s naizgled prizemnim okruženjima svakodnevnog života (Gill, 2005)
- obnavljanje (*restoring*) – nastoji uspostaviti sjećanja i kulture starim toponimima kako bi se iskupila za povijesne nepravde ili legitimizirala teritorijalne zahtjeve
- promoviranje (*promoting*) – brendiranje mjesta putem imena koje se koristi za ostvarenje vrijednog i utrživog simboličkog kapitala (Giraut & Houssay-Holzschuch, 2016).

Promjene toponima često odražavaju duboke političke i kulturne promjene unutar društva i između društava. Jedan od takvih primjera je promjena imena Staljingrada u Volgograd 1961. godine, što je bio odraz odbacivanja Staljinove ostavštine i šireg procesa destaljinizacije u Sovjetskom Savezu (Taubman, 2003). Slično tome, promjena imena grada Konstantinopola koji se od 1930. godine, nakon osnivanja Turske Republike, isključivo naziva Istanbul, pokazuje da su se promjene imena gradova upotrebljavale kao sredstvo za potvrdu novih identiteta (Mansel, 1995). Ta promjena i njoj slične imale su ulogu u formiranju nacionalne svijesti i identiteta u novoj Turskoj (Zürcher, 2004). Osim promjena imena gradova, promjene imena pojedinih drugih prostornih cjelina mogu odražavati i političke tenzije. Na primjer, ime 'Perzijski zaljev' postalo je predmetom međunarodnog spora jer arapske zemlje preferiraju ime 'Arapski zaljev'. Ta promjena toponima odražava ne samo geografsku,

They also outline four (though there may be more) technologies that drive the (re)naming of locations to achieve specific political goals. Toponyms are used to construct and maintain collective identity within space. They identify four technologies:

- Cleansing – used to eliminate toponymic traces inherited from the previous political order.
- Founding – inscribes cultural and political references into toponymy to create, legitimize, and ultimately sustain a new political and cultural order, at both the local and/or national level. Naming places after founders, ideological values, or events associated with the founding shapes the toponymic landscape and helps legitimize the existing power structures by linking the regime's view of itself, its past, and the world with the seemingly mundane environments of everyday life (Gill, 2005).
- Restoring – seeks to re-establish memories and cultures by using old toponyms to atone for historical injustices or legitimize territorial claims.
- Promoting – branding places through names used to achieve valuable and marketable symbolic capital (Giraut & Houssay-Holzschuch, 2016).

Changes in toponyms often reflect profound political and cultural shifts within and between societies. One such example is the renaming of Stalingrad to Volgograd in 1961, which reflected the rejection of Stalin's legacy and the broader process of de-Stalinization in the Soviet Union (Taubman, 2003). Similarly, the renaming of the city of Constantinople, which has been officially called Istanbul since 1930 following the establishment of the Turkish Republic, demonstrates how changes in city names were used as a tool to affirm new identities (Mansel, 1995). These and similar changes played a role in forming national consciousness and identity in the new Turkey (Zürcher, 2004). In addition to the renaming of cities, changes in the names of other geographical entities can also reflect political tensions. For example, the name 'Persian Gulf' has become the subject of international dispute, as Arab countries prefer the name 'Arabian Gulf.' This toponymic change reflects not only a geographical but also a political

već i političku borbu za regionalni utjecaj i identitet (Peterson, 2006; Schofield, 2017). Nakon završetka kolonijalne vladavine Rodezija je preimenovana u Zimbabve simbolizirajući prekid s kolonijalizmom, povratak autohtonom identitetu i afirmaciju suverenosti (Soames, 1980). Preimenovanje ruskog grada iz Sankt-Peterburga u Petrograd, zatim u Lenjingrad, i natrag u Sankt-Peterburg odražava turbulentnu povijest grada i promjene političke moći od imperijalne ere do sovjetskog razdoblja i konačno postsovjetske Rusije (Ruble, 1990; Kelly, 2011). Saigon je preimenovan u Ho Chi Minh City u čast komunističkog vođe. Promjena imena bila je namjeran čin konsolidacije moći novog režima i označavanja uspješnog ujedinjenja zemlje. To je preimenovanje bila politička izjava kojom se učvršćivala legitimnost komunističke vlade i kojom su se brisali ostaci bivšeg režima (Logan, 2000; Harms, 2011). U novije vrijeme, Ukrajina je 2016. godine preimenovala mnoge svoje gradove kao dio dekomunizacijskih nastojanja da se izbrišu tragovi sovjetske prošlosti, odnosno nastojanja da se učini odmak u odnosu na ruske jezične i političke utjecaje. Na primjer, Dnjepropetrovsk preimenovan je u Dnipro (Kuzio, 2022). Kao najsrodniji primjer važno je istaknuti problematiku imenovanja otočića u Japanskom moru. Spor zbog imena dvaju otočića poznatih kao Dokdo u Južnoj Koreji, odnosno kao Takeshima u Japanu odražava širi teritorijalni sukob dviju zemalja. Obje zemlje polažu pravo na suverenitet nad ovim otočićima. Južna Koreja kontrolira otočiće i tvrdi da je Dokdo povijesno korejski teritorij još od 6. stoljeća, dok Japan tvrdi da je Takeshima dio njegova teritorija od 17. stoljeća. Neslaganje se proteže izvan imena, obuhvaćajući povijesne, kulturne i geopolitičke čimbenike. Spor zbog imena i teritorija duboko je ukorijenjen u složenoj povijesti odnosa Japana i Koreje (Kim, 2014; Akimoto, 2020). Navedeni primjeri ilustriraju kako se države koriste toponimima u svrhu potvrde suvereniteta i promjene ideoloških usmjerenja. Svaki od tih primjera pokazuje da promjene toponima imaju važnu ulogu u geopolitičkom diskursu svake zemlje. Služe kao sredstvo za oblikovanje nacionalnog identiteta i političke povijesti, ali i kao oruđe u međunarodnim odnosima, u kojima geografska imena postaju dio veće priče o dominaciji i/ili otporu.

struggle for regional influence and identity (Peterson, 2006; Schofield, 2017). After the end of colonial rule, Rhodesia was renamed Zimbabwe, symbolizing a break with colonialism, a return to indigenous identity, and an affirmation of sovereignty (Soames, 1980). The renaming of the Russian city from St. Petersburg to Petrograd, then to Leningrad, and back to St. Petersburg reflects the city's turbulent history and shifts in political power, from the imperial era to the Soviet period and finally to post-Soviet Russia (Ruble, 1990; Kelly, 2011). Saigon was renamed Ho Chi Minh City in honour of the communist leader. The name change was a deliberate act of consolidating the power of the new regime and marking the successful unification of the country. That renaming was a political statement that reinforced the legitimacy of the communist government and erased remnants of the former regime (Logan, 2000; Harms, 2011). More recently, in 2016, Ukraine renamed several cities as part of decommunization efforts to erase traces of the Soviet past and to distance itself from Russian linguistic and political influences. For example, Dnipropetrovsk was renamed Dnipro (Kuzio, 2022). A closely related example is the issue of naming islands in the Sea of Japan. The dispute over the name of two small islands known as Dokdo in South Korea and Takeshima in Japan reflects a broader territorial conflict between the two countries. Both countries claim sovereignty over these islands. South Korea controls the islands and claims that Dokdo has been historically Korean territory since the 6th century, while Japan asserts that Takeshima has been part of its territory since the 17th century. The disagreement extends beyond the name, encompassing historical, cultural, and geopolitical factors. The dispute over the name and territory is deeply rooted in the complex history of Japan-Korea relations (Kim, 2014; Akimoto, 2020). These examples illustrate how states use toponyms to assert sovereignty and shift ideological directions. Each of these cases shows how changes in toponyms play a vital role in the geopolitical discourse of each country. They serve as a means of shaping national identity and political history, as well as a tool in international relations, where geographical names become part of a larger narrative of dominance and/or resistance.

Lokrum i lokrumska kriza

Lokrum je kroz povijest dijelio sudbinu Dubrovnika. Dubrovačka Republika bila je vješta u diplomatskom manevriranju, koristeći se svojim strateškim položajem i diplomatskim vještinama za održavanje odgovarajućeg stupnja neovisnosti, posebno u pogledu ekonomskih pitanja i pitanja lokalne uprave. Republika je tražila saveze i zaštite koji bi mogli osigurati njezinu autonomiju protiv mletačkih pritisaka. Posebno je uspjela osigurati korisni odnos s Osmanskim Carstvom, što je pružilo protutežu mletačkom utjecaju. Dubrovačka Republika uspostavila je povoljan odnos s Osmanskim Carstvom, stekavši zaštitu i trgovinske povlastice koje su osigurale njezinu sigurnost i ekonomski prosperitet (Braudel, 1972; Harris, 2006; Foretić, 2019). Dubrovačka diplomacija omogućila mu je da izgradi prostor za autonomiju u sjeni veće moći Venecije. Interakcije tih dviju republika odražavale su složenosti regionalne politike, trgovine i kulturne razmjene. U tom pogledu važnu je ulogu imao i otočić Lokrum.

Godine 1023. u darovnici gradski prior i dubrovački nadbiskup prepuštaju Lokrum u posjed i traže od svećenika Lava i benediktinca Petra da na njemu izgrade samostan (Lučić, 1989; Ničetić, 2002). U najstarijim se dokumentima samostan navodi pod imenom Svetog Benedikta, od 13. stoljeća kao samostan Svete Marije i Sv. Benedikta, u 15. stoljeću kao samostan Sv. Marije ili Sv. Benedikta, a u idućim stoljećima kao samostan Sv. Marije (Ostojić, 1964). Odabir Lokruma za izgradnju samostana nije slučajnost. Prisutnost benediktinaca na otoku potpomagalo je obranu grada. Naime, protiv bilo kakvog ometanja posjeda mogla je intervenirati crkvena vlast i to na međunarodnom planu. Isto tako, kada se Gradu približavala opasnost, benediktinci su slali upozorenja. Danju zvonjavom ili dimom, a noću vatrom. Lokrum je imao i važnu geoprometnu ulogu. Na otoku se nalaze dvije lučice kojima su se brodovi koristili kao zaklonom. Slično tome, lučice su služile i u trenucima prenatrpanosti gradske luke trgovačkim brodovima. Brodovi su u tim slučajevima na Lokrumu čekali svoj red za uplovljavanje u gradsku luku (Lučić, 1989).

Lokrum je bio važna taktička točka, a shodno

Lokrum and the Lokrum Crisis

Throughout history, Lokrum shared the fate of Dubrovnik. The Republic of Dubrovnik was adept at diplomatic manoeuvring, using its strategic position and diplomatic skills to maintain a degree of independence, especially in economic matters and local governance. The Republic sought alliances and protections that would secure its autonomy against Venetian pressures. In particular, it successfully established a beneficial relationship with the Ottoman Empire, which provided a counterbalance to Venetian influence. The Republic of Dubrovnik secured protection and trade privileges from the Ottoman Empire, ensuring its security and economic prosperity (Braudel, 1972; Harris, 2006; Foretić, 2019). Dubrovnik's diplomacy allowed it to carve out a space for autonomy in the shadow of Venice's greater power. The interactions between these two republics reflected the complexities of regional politics, trade, and cultural exchange. In this context, the small island of Lokrum played an important role.

In 1023, the city prior and the Archbishop of Dubrovnik transferred Lokrum to the possession of the church and requested that the priest Lav and the Benedictine monk Peter build a monastery on the island (Lučić, 1989; Ničetić, 2002). In the earliest documents, the monastery is referred to as the Monastery of St. Benedict; from the 13th century, it was known as the Monastery of St. Mary and St. Benedict; in the 15th century, as the Monastery of St. Mary or St. Benedict; and in subsequent centuries as the Monastery of St. Mary (Ostojić, 1964). The choice of Lokrum as the construction site for the monastery was no coincidence. The presence of the Benedictines on the island helped to defend the city. In the event of any disruption of the possession, church authorities could intervene on an international level. Similarly, when danger approached the city, the Benedictines would send warnings - by bell, or smoke signals during the day, and by fire at night. Lokrum also held important geopolitical significance. The island had two harbours that ships used for shelter. Similarly, these harbours were used when the city's port was overcrowded with merchant ships. In such cases, ships would wait on Lokrum for their turn to enter the city harbour (Lučić, 1989).

tome i cilj izravnih neprijateljskih napada. Primjerice, Mlečani su se 971. godine usidrili kod Lokruma (i Gruža) kako bi iznenadnim napadom osvojili Dubrovnik (Lučić, 1989). Dubrovčani su na Lokrumu 1557. godine sagradili lazaret, a nešto kasnije su mu pridodali drvenu stražarsku kućicu kako bi lakše nadzirali plovidbu okolnim morem (Foretić, 2019). U 16. stoljeću Lokrum su dva puta napali gusari, 1571. godine turski gusari (Lučić, 1989), koji su tada zarobili sve monahe koji nisu bili podanici Dubrovačke Republike, a 1577. godine uskočki gusari (Ostojić, 1964). U listopadu 1629. godine Mlečani su izdali nalog Generalnom providuru da zaustavi gradnju na Lokrumu, nazivajući ga Otokom Svetog Marka[1]. Mletačka tvrdnja da je Lokrum pod vlašću Venecije i da se zove Otok Sv. Marka nije tek prigodna izmišljotina. Hakluyt (1599) navodi da je John Locke, tijekom svog putovanja u Jeruzalem 1553. godine, zabilježio kako su Mlečani posjedovali *Il Cromo* (Lokrum), otočić smješten oko milju južno od grada. Iako je Dubrovačka Republika ponudila značajan iznos kako bi ga otkupila, Mlečani su ga zadržali više zbog simboličkog i strateškog značaja nego zbog materijalne koristi. Jedina građevina na toj stijeni bio je samostan (Hakluyt, 1599, p. 102). Otok se u mletačkim dokumentima iz 20-ih godina 17. stoljeća redovito navodio kao otok Svetog Marka[2] (*Scoglio di San Marco*). Znakovito je da 1626. providur brodovlja Senatu eksplicitno spominje *scoglio de San Marco di ragione della serenità vostra*[3] (Makušev & Šufflay, 1905). U srpnju 1630.

Lokrum was an important tactical point and, accordingly, a target of direct enemy attacks. For example, in 971, the Venetians anchored near Lokrum (and Gruž) with the intention of launching a surprise attack on Dubrovnik (Lučić, 1989). In 1557, Dubrovnik built a lazaret on Lokrum, and a little later added a wooden guardhouse to better monitor maritime traffic in the surrounding waters (Foretić, 2019). In the 16th century, Lokrum was attacked twice by pirates - by Turkish pirates in 1571, who captured all the monks who were not subjects of the Republic of Dubrovnik (Lučić, 1989), and by Uskok pirates in 1577 (Ostojić, 1964). In October 1629, the Venetians issued an order to General Provveditore to stop construction on Lokrum, calling it the Island of St. Mark[1]. The Venetian claim that Lokrum was under Venice's control and was named the Island of St. Mark was not a mere fabrication. Hakluyt (1599) states that John Locke, during his 1553 voyage to Jerusalem, recorded that the Venetians owned *Il Cromo* (Lokrum), a rock located about a mile south of the town. Although the Republic of Dubrovnik offered a significant sum to purchase it, the Venetians retained it more for the namesake than for any profit. The only structure on the rock was a monastery (Hakluyt, 1599, p. 102). The island was regularly referred to as the island of St. Marc in Venetian documents from the 1620s (*Scoglio di San Marco*)[2]. It is significant that in 1626, the commander of the Venetian fleet explicitly mentioned the *scoglio de San Marco di ragione della serenità vostra* in a letter to the Senate[3] (Makušev

[1] *23.10.1629. Nalog vrhovnom provedituru, da milom ili silom zaustavi započetu gradnju Dubrovčana na Lokrumu. … Ci scrive il conte di Spalato essergli stato riferto da alcuni mercanti Turchi, che gli Ragusei hanno dato principio a certa fabbrica sopra il scoglio che le sta dirimpetto, nominato di San Marco; che quando cosi fosse, et vi, andassero progredendo, riuscirebbe cosa grandemente dannosa all'inviamento della medesima scala di Spalato, et pregiuducualissima a pubblici interessi…* (Makušev & Šufflay, 1905, p. 256)

[2] *30.6. 1623. Nalog providuru, da se zadovolje neke tražbine dubrovačke. … Se ben nel negotio delle tre cassette di cere levate il decembre passato dal sopracomito Civran ad un vascello al scoglio di San Marco, che in maggior summa de colli ci haverano caricato da Ragusi…* (Makušev & Šufflay, 1905, p. 214).
25.6.1624. Da se proda zaplijenjena roba dubrovačka, jer oni nijesu htjeli platiti za nju neki malen porez. …che in gratification loro sz ordinata delle cere levate dal sopracomito Civran da un vascello al scoglio di san Marco, et robbe di seta levate del capitanio di Golfo… (Makušev & Šufflay, 1905, p. 223)

[3] *27.8.1626. Proveditur brodovlja izvješćuje i pregovaranju s Dubrovčanima zbog zapljene lađe, koja je prevozila sol, i o pogibe-*

[1] *23.10.1629. An order to the Supreme Provveditore to stop, by force or persuasion, the construction initiated by Dubrovnik on Lokrum.… Ci scrive il conte di Spalato essergli stato riferto da alcuni mercanti Turchi, che gli Ragusei hanno dato principio a certa fabbrica sopra il scoglio che le sta dirimpetto, nominato di San Marco; che quando cosi fosse, et vi, andassero progredendo, riuscirebbe cosa grandemente dannosa all'inviamento della medesima scala di Spalato, et pregiuducualissima a pubblici interessi…* (Makušev & Šufflay, 1905, p. 256)

[2] *30.6. 1623. An order to the provveditore to satisfy certain claims from Dubrovnik. … Se ben nel negotio delle tre cassette di cere levate il decembre passato dal sopracomito Civran ad un vascello al scoglio di San Marco, che in maggior summa de colli ci haverano caricato da Ragusi…* (Makušev & Šufflay, 1905, p. 214).
25.6.1624. Da se proda zaplijenjena roba dubrovačka, jer oni nijesu htjeli platiti za nju neki malen porez. …che in gratification loro sz ordinata delle cere levate dal sopracomito Civran da un vascello al scoglio di san Marco, et robbe di seta levate del capitanio di Golfo… (Makušev & Šufflay, 1905, p. 223)

[3] *27.8.1626. The fleet provveditore reports on negotiations with Dubrovnik regarding the seizure of a ship transporting salt and the danger posed to the Split wharf by Dubrovnik's trade. …Serenisimo*

godine, na moru između Dubrovnika i Lokruma, došlo je do sukoba između Dubrovčana i Mlečana, odnosno između dubrovačke naoružane barke i tri mletačke galije pod zapovjedništvom Giovannija Battiste Grimanija. O tom sukobu mletački i dubrovački izvori donose različite priče. Iz mletačkog gledišta glavni problem bio je nepoštovanje mletačkog dominija nad Jadranom. Jurisdikcijski sukob zbog Lokruma počinje tek u proljeće 1631. godine. Navedeno je jedan od najintenzivnijih diplomatskih sukoba između Dubrovnika i Venecije i naziva se „Lokrumskom krizom" (Kunčević, 2021). U svibnju 1631. godine mletački generalni providur Dalmacije Antonio Civran šalje dubrovačkoj vlasti dopis u kojem nalaže rušenje drvene kućice, navodno, bespravno sagrađene na „mletačkom" otoku Sv. Marka (Foretić, 2019, p. 99). Dubrovački Senat poslao je iste godine pismo kojim je upozorio providura da je potpuno pogrešno obaviješten o vlasti nad Lokrumom. Vijećnici nisu ostavili ni najmanje prostora za sumnju o svojem stavu: "...jer je *ab Urbe condita* Lokrum bio pod našom neupitnom vlasti i naš neosporni posjed, a nadamo se da će tako i ostati sve do kraja svijeta..." (Kunčević, 2021, p. 106). Sukob je dodatno eskalirao odlukom mletačkog Senata koji je 22. svibnja izdao Grimaniju nalog da patrolira između Ancone i Dubrovnika, hvata trgovačke brodove i usmjerava ih prema Veneciji, kako bi Dubrovčani kroz razne "neugodnosti" naučili da se ne sukobljavaju s velikom državom kao što je Venecija (Kunčević, 2021). Zbog navedenog su se sukoba dubrovačke vlasti obratile europskim „velevlastima", pa su tako pisale Papi, njemačkom caru, francuskom kralju, Đenoveškoj Republici i brojnim drugima. Nakon višegodišnjih diplomatskih akcija Dubrovčani su odlučili poslati posebnog poslanika u Veneciju kako bi riješili problem mletačke pretenzije na Lokrum, probleme vezane uz slobodnu plovidbu Jadranom bez plaćanja carine, probleme vezane uz slobodnu trgovinu Dubrovčana u Veneciji i dr. (Foretić, 2019). Navedeni je sukob potrajao

lji, koja prijeti skeli spljetskoj od trgovine dubrovačke. …Serenisimo principe. – Spedito che io hebbi hieri con mie riverite lettere alla serenita vostra il vascello de Sali termato a vista de Ragusi, che per la medesima citta era destinato, mi condussi a rinfrescar la ciurme al scoglio De San Marco di ragione della serenita vostra contiguo ad essa citta... (Makušev & Šufflay, 1905, p. 230)

& Šufflay, 1905). In July 1630, a conflict arose at sea between Dubrovnik and Venice, specifically between a Dubrovnik armed boat and three Venetian galleys under the command of Giovanni Battista Grimani. Sources from Venice and Dubrovnik tell different stories about this incident. From the Venetian perspective, the main issue was the failure to respect Venice's dominion over the Adriatic. The jurisdictional dispute over Lokrum began in earnest in the spring of 1631. This was one of the most intense diplomatic conflicts between Dubrovnik and Venice, known as the 'Lokrum Crisis' (Kunčević, 2021). In May 1631, the Venetian General Provveditore of Dalmatia, Antonio Civran, sent a letter to the Dubrovnik government ordering the demolition of the wooden guardhouse, allegedly illegally built on the 'Venetian' island of St. Mark (Foretić, 2019, p. 99). In the same year, the Senate of Dubrovnik responded with a letter warning the Provveditore that he had been completely misinformed about Venice's authority over Lokrum. The councillors left no room for doubt about their position: '... since the founding of the city, Lokrum has been under our unquestionable authority and is our undisputed possession, and we hope it will remain so until the end of time...' (Kunčević, 2021, p. 106). The conflict escalated further when, on May 22, the Venetian Senate ordered Grimani to patrol between Ancona and Dubrovnik, capture merchant ships, and redirect them to Venice, so that Dubrovnik would 'learn through various hardships' not to challenge a great state like Venice (Kunčević, 2021). Because of this conflict, the authorities of Dubrovnik turned to the European 'great powers,' writing to the Pope, the Holy Roman Emperor, the King of France, the Republic of Genoa, and many others. After years of diplomatic efforts, the Republic of Dubrovnik decided to send a special envoy to Venice to resolve the issue of Venice's claims on Lokrum, as well as issues related to free navigation in the Adriatic without paying customs duties, and free trade for Dubrovnik merchants in Venice, among others (Foretić, 2019). This conflict lasted until the summer of 1635 when Lokrum was ceded to Dubrovnik on

principe. – Spedito che io hebbi hieri con mie riverite lettere alla serenita vostra il vascello de Sali termato a vista de Ragusi, che per la medesima citta era destinato, mi condussi a rinfrescar la ciurme al scoglio De San Marco di ragione della serenita vostra contiguo ad essa citta... (Makušev & Šufflay, 1905, p. 230)

do ljeta 1635. godine kada je Lokrum prepušten Dubrovniku uz uvjet da Dubrovnik plaća Veneciji financijski doprinos kao priznanje mletačkoga gospodarstva na Jadranu (Vučetić, 1889). Tijekom Morejskog rata, koji je trajao od 1683. do 1699. godine, Mlečani su ponovno zauzeli Lokrum, na kojem su kao i u Gružu i Cavtatu, postavili svoje straže. Nakon mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine Mlečani su se povukli s dubrovačkog teritorija pa tako i s Lokruma (Lučić, 1989).

Sukob geopolitičkog diskursa na primjeru imena otoka Lokruma

Najčešća imena za Lokrum na kasnosrednjovjekovnim i ranonovovjekovnim pomorskim kartama su *Lacroma, Croma, Cromma*, *Cromina* i *Chiroma* (Sl. 1.), a zapisani su i neobični toponimski likovi poput *Cremidy*. Od istraživanog korpusa pomorskih karata ime koji se veže uz svetog Marka pronađen je na njih sedam. Prvi put pojavljuje se 1679. godine na karti koju je izradio M. Fassoi koji ga je zapisao kao *S: marco*. Geografsko ime otoka napisano kao Sveti Marko nalazi se i na karti nepoznatog autora s kraja 17. stoljeća te na kartama J. Rouxa (1764.), J.-N. Bellina (1771.), L. Furlanetta (1784.), V. de Lucija (ca. 1792.-1796. i zatim 1809.) i G. Grubasa (1803.) (Sl. 2.).

Zanimljivo je da J.-N. Bellin u svojem djelu *Description géographique du golfe de Venise et de la Morée* (1771) u opisnom dijelu navedeni otok naziva *Chiroma*, dok ga na kartama iz iste godine naziva *S. Marc*. Bellin navodi da je otok pripadao Mlečanima te da su ga unatoč ponudama odbijali prodati, a kontrolirajući Lokrum Mlečani su Dubrovčane držali za „uzde". Bellin tim izrazom opisuje kontrolu nad Dubrovnikom koju su posjedovanjem otoka postigli Mlečani. K tome, Bellin navodi da su Mlečani onemogućili Dubrovčanima izgradnju utvrde na otoku, koja bi im pomogla u osiguravanju luke od napada s mora, uključujući i moguće mletačke napade. Tako je Venecija dodatno osiguravala svoju prevlast nad Jadranom. Bellin kasnije u tekstu navodi da su Mlečani kasnije ipak „prodali" Lokrum Dubrovčanima u zamjenu za Korčulu. O navedenom nema traga u literaturi. Korčula je tijekom kratkog razdoblja početkom 15. stoljeća (1413. – 1417.) bila u sastavu Dubrovnika pod uvjetom da Dubrovnik plaća Veneciji financijski doprinos kao priznanje mletačkoga gospodarstva na Jadranu (Vučetić, 1889). Tijekom Morejskog rata, koji je trajao od 1683. do 1699. godine, Mlečani su ponovno zauzeli Lokrum, na kojem su kao i u Gružu i Cavtatu, postavili svoje straže. Nakon mira u Srijemskim Karlovcima 1699. godine Mlečani su se povukli s dubrovačkog teritorija pa tako i s Lokruma (Lučić, 1989).

Conflict of geopolitical discourse illustrated by the example of the geographical name of Lokrum Island

The most common names for Lokrum on late medieval and early modern nautical charts are *lacroma, croma, Cromma, Cromina*, and *Chiroma* (Fig. 1), with unusual toponymic forms such as *Cremidy* also recorded. From the studied corpus of nautical charts, the name associated with St. Mark was found on seven of them. It first appeared in 1679 on a chart created by M. Fassoi, who recorded it as *S: marco*. The geographical name of the island written as Saint Marc also appears on a chart by an unknown author from the late 17th century, as well as on the charts of J. Roux (1764), J.-N. Bellin (1771), L. Furlanetto (1784), V. de Lucio (ca. 1792-1796 and later in 1809), and G. Grubas (1803) (Fig. 2).

It is interesting that J.-N. Bellin, in his work *Description géographique du golfe de Venise et de la Morée* (1771), refers to the island as *Chiroma* in the descriptive section, while on the charts from the same year, he calls it *S. Marc*. Bellin states that the island belonged to the Venetians, and that despite various offers, they refused to sell it. By controlling Lokrum, the Venetians kept Dubrovnik '"on a leash.' Bellin employs this expression to describe the control over Dubrovnik that the Venetians achieved by possessing the island. Additionally, Bellin notes that the Venetians prevented Dubrovnik from building a fortress on the island, which would have facilitated their defence against the attacks by sea, including potential Venetian assaults. In this way, Venice further solidified its dominance over the Adriatic. Bellin later mentions that the Venetians eventually 'sold' Lokrum to the Dubrovnik in exchange for Korčula. However, there is no evidence of this in the literature. Korčula was part of the Republic of Dubrovnik for a brief pe-

a) b) c)

Slika 1. *Prikaz Lokruma na ranonovovjekovnim pomorskim kartama s prikazom Jadrana; a) D. Homem 1570, b) P. Goos, 1650, c) P. Van der Aa, 1720.*

Figure 1 *Depictions of Lokrum on early modern nautical charts of the Adriatic Sea; a) D. Homem 1570, b) P. Goos, 1650, c) P. Van der Aa, 1720*

Izvori / Sources: a) Homem, D. (1570). [Pomorska karta Jadranskog mora]. Hrvatski državni arhiv, Kartografska zbirka, Zagreb, HR-HDA-902, D.XIV.6, b) Goos, P. (1650). Zee-kaarte van de Golf van Venetien. Privatna zbirka Marco Asta, Bologna, c) Van der Aa, P. (1720). Golfe de Venise avec les Côtes maritimes, Bayes et Ports etc. De la Gréce, Dalmatie et Italie. Hrvatski državni arhiv, Kartografska zbirka, Zagreb, HR-HDA-902, E.IV.29

a) b) c)

Slika 2. *Prikazi Lokruma na ranonovovjekovnim pomorskim kartama s prikazom Jadrana; a) J. Roux 1764, b) J.-N- Bellin, 1771, c) V. de Lucio, 1809.*

Figure 2 *Depictions of Lokrum on early modern nautical charts of the Adriatic Sea; a) J. Roux 1764, b) J.-N- Bellin, 1771, c) V. de Lucio, 1809*

Izvori / Sources: a) Roux, J. (1764). Carte de la Mer Mediterranée in 12 fogli - VII Feuille. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka zemljovida i atlasa, Zagreb, S-JZ-XVIII-116., b) Bellin, J.-N. (1771). Carte des Isles Elaphites, et la Coste de puis Stagno Jusqua Raguse u Description géographique du Golfe de Venise et de la Morée, Pl.22. Sveučilišna knjižnica u Splitu, Split, R-684, c) de Lucio, V. (1809). Nuova carta del Mare Adriatico ossia Golfo di Venezia. Sveučilište u Zadru, Znanstvena knjižnica, Zadar, 15188 D-20

vačke Republike (Dugački & Regan, 2018), međutim ne i tijekom prve polovice 17. stoljeća kada se odvio događaj o kojem Bellin piše. Navedeni

riod in the early 15th century (1413–1417) (Dugački & Regan, 2018), but not during the first half of the 17th century when the event Bellin described suppos-

događaj zamjene Korčule za Lokrum ne spominje se ni u izvještajima M. Sorga koji je uime Dubrovačke Republike predvodio diplomatske pregovore s Venecijom o Lokrumu (Vučetić, 1889). Unatoč tome, navedeno svjedoči o umješnosti Mlečana s obzirom na to da su svoj narativ lukave i moćne republike inkorporirali i u francuske krugove; otočić su zamijenili za veliki nastanjeni otok s plodnom zemljom. Bellin piše i o anegdoti za koju kaže da sumnja u njezinu istinitost. Navodno je mletački general tijekom jedne noći podignuo strukturu koja je izgledala poput dobre utvrde. Postavio je topove na tu strukturu što je kod Dubrovčana izazvalo strah koji ih je primorao na pregovore s tim zapovjednikom. On je navodno odlučio napustiti Lokrum u zamjenu za Korčulu. Ni nakon ponovnog uspostavljanja vlasti nad Lokrumom Dubrovčani nisu izgradili utvrdu, jer si, kako Bellin navodi, nisu mogli priuštiti taj trošak. Unatoč malo vjerojatnoj istinitosti priče, činjenica da ta priča postoji svjedoči o geopolitičkom diskursu koji je Venecija o sebi gradila; ističe lukavost i strateška razmišljanja mletačke diplomacije. Venecija promatra sebe kao lukavog i sposobnog stratega, dok Druge (Dubrovačku Republiku) promatra kao naivne i nasamarene. Bellin dalje navodi da je detalje s karata preuzeo iz Coronellijevih izolara. Iako je Bellin, sudeći po njegovu tekstu, znao da je Lokrum pod dubrovačkom vlašću i dalje otok imenuje Svetim Markom, odnosno na kartama i dalje slijedi mletački narativ.

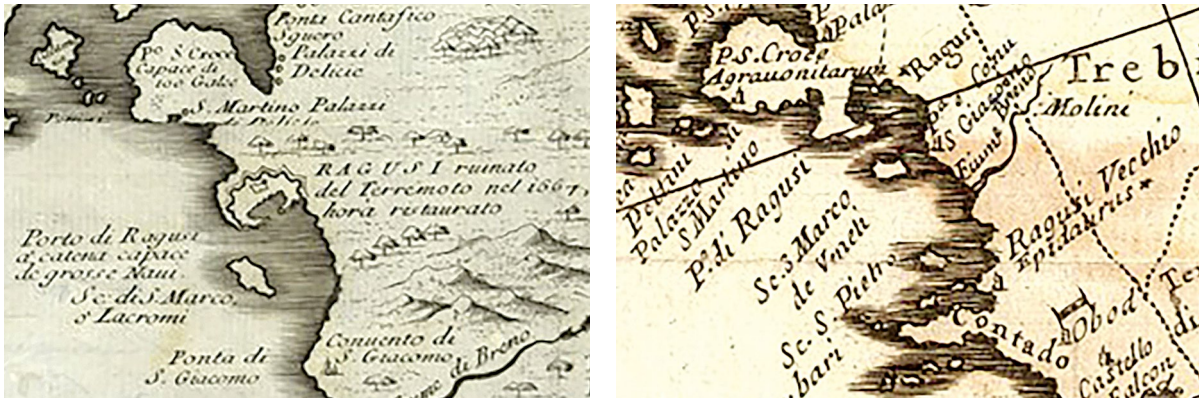
Uz navedene pomorske karte značajne su i dvije geografske karte V. M. Coronellija, službenog kozmografa Mletačke Republike. Coronellijevo djelo *Mari, Golfi, Isole, Spiaggie…* objavljeno je 1694. godine. Na zahtjev dubrovačkih vlasti, prema rukopisu koji je posredstvom dobio od dubrovačkog Vijeća umoljenih, Coronelli je izradio i u navedeno djelo uključio detaljan prikaz Dubrovačke Republike (Marković, 1991). Dubrovačke vlasti ponudile su mu 20 cekina kako bi osigurale da podaci o njihovoj republici budu točno i precizno prikazani (Lučić, 1988). Dubrovčani su u pismu iz 1685. zatražili da podatke unese bez izmjena i da njihov izvještaj doslovno tiska[4] u navedenom djelu

[4] … *che egli stampi la detta relatione prout iacet…* (Škrivanić, 1959, p. 200)

edly occurred. This exchange of Korčula for Lokrum is not mentioned in the reports of M. Sorgo, who led the diplomatic negotiations with Venice on behalf of the Republic of Dubrovnik (Vučetić, 1889). Nevertheless, this account reflects the skill of the Venetians, as they managed to incorporate their narrative of the cunning and powerful Republic into French circles; they supposedly exchanged a small island for a large, inhabited one with fertile land. Bellin also recounts an anecdote, which he admits he doubts is true. Allegedly, one night, a Venetian general erected a structure that resembled a solid fortress. He placed cannons upon this structure, which frightened Dubrovnik and forced them to negotiate with the general. Supposedly, the general agreed to relinquish Lokrum in exchange for Korčula. Even after regaining control of Lokrum, Dubrovnik did not build a fortress, as Bellin notes, due to financial constraints. Although the story is unlikely to be true, the fact that such a story exists reflects the geopolitical discourse Venice built around itself; it highlights the cunning and strategic thinking of Venetian diplomacy. Venice portrays itself as a shrewd and capable strategist, while viewing the 'Other' (the Republic of Dubrovnik) as naive and deceived. Bellin also mentions that he took details for his maps from Coronelli's isolari. Although Bellin, judging by his text, knew that Lokrum was under Dubrovnik's control, he still referred to the island as St. Mark's, following the Venetian narrative on his maps.

In addition to the aforementioned nautical charts, two geographical maps by V. M. Coronelli, the official cosmographer of the Venetian Republic, are also significant. Coronelli's work *Mari, Golfi, Isole, Spiaggie*... was published in 1694. At the request of the authorities of Dubrovnik, and utilising a manuscript they obtained through the Council of Rogati, Coronelli created and included in this work a detailed depiction of the Republic of Dubrovnik (Marković, 1991). The authorities of Dubrovnik offered him twenty ducats to ensure that the data about their republic was presented accurately and precisely (Lučić, 1988). In a letter from 1685, Dubrovnik requested that Coronelli enter the data without changes and print their report verbatim in the work[4] (Škrivanić,

[4] … *che egli stampi la detta relatione prout iacet…* (Škrivanić, 1959, p. 200)

a) b)

Slika 3. *Prikazi Lokruma na geografskim kartama V. M. Coronellija (1688); a) isječak karte Dubrovačke Republike, b) isječak karte Dalmacije*

Figure 3 *Depictions of Lokrum on V. M. Coronellis geographical maps (1688) a) clip of the map of the Republic of Dubrovnik, b) clip of the map of Dalmatia*

Izvor / Source: MARI, GOLFI, ISOLE, SPIAGGIE, PORTI, CITTA, Fortezze, Ed Altri Luoghi Dell' Istria, Quarner, DALMAZIA ALBANIA EPIRO, E LIVADIA, Delineati, e Descritti Dal P(ADRE) GENERALE CORONELLI, Venecija, 1688-1694, Knjižnica Državnog arhiva u Zadru, call no.: II.C.12

(Škrivanić, 1959, p. 200). Zanimljivo je da je otok Lokrum nazvao *Sc. di S. Marco, o' Lacromi* prema mletačkom nazivu, što je odražavalo mletačke teritorijalne pretenzije nad navedenim otokom. Na karti Dalmacije istoga autora, objavljene u istom djelu, zapisano je ime *Sc. S Marco* uz koji je eksplicitno navedeno *de Veneti* (Sl. 3).

U djelu *Mari, Golfi, Isole, Spiaggie…* (1694/2021), u poglavlju pod naslovom *STATO DI RAGVSI*, V. M. Coronelli navodi otoke u vlasništvu Dubrovačke Republike. Među otocima ne navodi Lokrum. U vlasništvu Dubrovnika navodi sljedeće otoke: Mljet, Lastovo i Elafite (među kojima izdvaja: Koločep, Šipan, Lopud i Sv. Andriju)[5]. Nameće se pitanje je li Coronelli šutnjom negirao vlasništvo Dubrovnika nad Lokrumom. Odgovor na navedeno pitanje vjerojatno je potvrdan s obzirom na to da ga imenuje imenom Svetog Marka, a uz to, na jednoj od svojih karata, ingerenciju nad njime pripisuje Veneciji. Ime se zadržalo i nakon pada Venecije, i to uglavnom u engleskim peljari-

[5] *Delle Isole posedute da questa Repubblica, la prima che si oncontra, ch' e la piu grande, e Meleda, detta gia Melena, e Meligra, di forma lunga, di circuito di miglia 60. larga 10. La Il. ch' e la piu esposta al Mare, e Lagosta. E le ultime, che si trovano sono le 3. conosciute dagli Antichi col nome di Elaphites. Di queste la prima e Calamota, o Calafodia, ch' e la piu piccola, sterile, e meno abitata, di 7. miglia di circuio. La il. di esse, che n' ha diesi e detta Isola di Mezzo, e Lopud dagl' Illirici, perche sta nel mezzo di Calamota, e Giupana; ornata di belle Fabbriche. Due miglia lontano ha lo Scoglio di S. Andrea con piccolo; ma bello Monist. de' Benedittini. L'ultima che di queste tre e la piu grande, e detta Juppana, e Scipan dagli Illirici. Circuise 15 m. fertile, ed abitata* (V. M Coronelli, 1694/2021, p. 94)

1959, p. 200). Interestingly, Coronelli referred to Lokrum as *Sc. di S. Marco, o' Lacromi* in accordance with the Venetian name, reflecting Venice's territorial claims over the island. On a map of Dalmatia by the same author, published in the same work, the name *Sc. S Marco* is recorded, with the explicit note *de Veneti* (Fig. 3).

In the work *Mari, Golfi, Isole, Spiaggie…* (1694/2021), in the chapter titled *STATO DI RAGVSI*, V. M. Coronelli lists the islands owned by the Republic of Dubrovnik. Lokrum is not mentioned among the islands. The islands he lists as being owned by Dubrovnik are Mljet, Lastovo, and Elaphiti Islands (among which he highlights Koločep, Šipan, Lopud, and Sv. Andrija)[5]. This raises the question of whether Coronelli, by his silence, implicitly denied Dubrovnik's ownership of Lokrum. The answer to this question is likely affirmative, considering that he named the island after St. Mark and, in one of his maps, attributed its jurisdiction to Venice. The name persisted even after the fall of Venice, mostly

[5] *Delle Isole posedute da questa Repubblica, la prima che si oncontra, ch' e la piu grande, e Meleda, detta gia Melena, e Meligra, di forma lunga, di circuito di miglia 60. larga 10. La Il. ch' e la piu esposta al Mare, e Lagosta. E le ultime, che si trovano sono le 3. conosciute dagli Antichi col nome di Elaphites. Di queste la prima e Calamota, o Calafodia, ch' e la piu piccola, sterile, e meno abitata, di 7. miglia di circuio. La il. di esse, che n' ha diesi e detta Isola di Mezzo, e Lopud dagl' Illirici, perche sta nel mezzo di Calamota, e Giupana; ornata di belle Fabbriche. Due miglia lontano ha lo Scoglio di S. Andrea con piccolo; ma bello Monist. de' Benedittini. L'ultima che di queste tre e la piu grande, e detta Juppana, e Scipan dagli Illirici. Circuise 15 m. fertile, ed abitata* (V. M Coronelli, 1694/2021, p. 94)

ma. Tvrtka Laurie & Whittle 1811. godine tiskala je peljar pod naslovom *New Sailing Directions for the Mediterranean Sea*. Iako na pomorskoj karti Sredozemlja nisu istaknuli ime otoka, o njemu su pisali u peljaru. U peljaru piše kako se na otoku koji je najbliži Dubrovniku nalazi crkvica Sv. Marka. Od četiri otoka u dubrovačkom arhipelagu, Lokrum, Mrkan, Bobara i Supetar, Lokrum je jedini koji se nalazi neposredno ispred stare dubrovačke luke, dok su ostali bliži Cavtatu (Dujmić, 2021). Idući peljar u kojem se navedeno ponavlja peljar je autora J. W. Noriea *The New Mediterranean Pilot* iz 1817. godine. Na pomorskoj karti s prikazom Sredozemlja, navedenog autora, otočić nije imenovan. *The New Sailing directory for the Mediterranean Sea, the Adriatic Sea or the Gulf of Venice,The Archipelago and Levant, the Sea of Marmara and the Black Sea* peljar je autora J. Purdyja iz 1827. godine. U njemu piše da se na otoku najbližem Dubrovniku, udaljenom oko jedne milje, nalazi kapela posvećena Sv. Marku, i to na geografskoj širini od 42º37'45" N, što je odstupanje od samo nekoliko sekundi od pozicije na kojoj se nalazi Fort Royal. Spominjanje kapele/crkve Sv. Marka u peljarima može se protumačiti na više načina. Moguće da je to kartografsko nasljeđe, odnosno nekritičko preuzimanje podataka sa starijih karata kao što je to karta V. De Lucia (ca. 1792-1796), s obzirom na to da su podaci o morskim strujama u navedenim peljarima dijelom temeljeni na zapažanjima iz venecijanskog peljara V. De Lucia i njegovu djelu o morskim strujama u Jadranu iz 1798. godine (Dujmić, 2021). Isto tako, moguće je da su informaciju preuzeli s neke starije karte ili peljara. Osim u peljarima ime se nastavilo upotrebljavati i na kartama pa se tako na karti nastaloj na hidrografskom istraživanju francuskog hidrografa C. F. Beautemps-Beaupréa otok naziva *I. Lacroma ou S. Marco* (Kozličić, 2006).

U knjizi W. H. Smytha iz 1854. godine, *The Mediterranean: a memoir physical, historical and nautical* navedene su geografske širine i geografske dužine pojedinih orijentira za navigaciju. Autor navodi kako se na otoku *Lakroma* nalazi *fort S. Marco*, a na prvoj stranici drugog izdanja peljara J. W. Noriea iz 1824. godine piše da je izrađen na temelju izmjera i zapažanja nekoliko zapovjednika trgovačkih brodova i kapetana kraljevske mornarice,

in English sailing directions. In 1811, Laurie and Whittle printed a sailing guide titled *New Sailing Directions for the Mediterranean Sea*. Although they did not highlight the name of the island on their Mediterranean chart, they mentioned it in the guide. The guide states that the island closest to Dubrovnik has a chapel dedicated to St. Mark. Of the four islands in the Dubrovnik archipelago - Lokrum, Mrkan, Bobara, and Supetar - Lokrum is the only one located directly in front of the old port of Dubrovnik, while the others are closer to Cavtat (Dujmić, 2021). The next sailing guide to repeat this information was *The New Mediterranean Pilot* by J. W. Norie, published in 1817. On Norie's Mediterranean chart, the island is not named. *The New Sailing directory for the Mediterranean Sea, the Adriatic Sea or the Gulf of Venice, the Archipelago and Levant, the Sea of Marmara and the Black Sea* by J. Purdy, published in 1827, states that the island closest to Dubrovnik, about one mile away, has a chapel dedicated to St. Mark, located at a latitude of 42º37'45" N, which deviates only a few seconds from the position of Fort Royal. The mention of St. Mark's chapel/church in the sailing guides can be interpreted in several ways. It is possible that this is a cartographic legacy, meaning the uncritical adoption of data from older charts, such as V. De Lucio's chart (ca. 1792-1796), as the data on ocean currents in these guides were partly based on observations from the Venetian sailing guide by V. De Lucio and his work on ocean currents in the Adriatic from 1798 (Dujmić, 2021). It is also possible that the information was taken from an older chart or guide. Besides the sailing guides, the name continued to be used on charts, as seen on a chart resulting from the hydrographic survey by the French hydrographer C. F. Beautemps-Beaupré, where the island is referred to as *I. Lacroma ou S. Marco* (Kozličić, 2006).

In W. H. Smyth's 1854 book, *The Mediterranean: a memoir physical, historical and nautical*, the latitudes and longitudes of various navigation landmarks are provided. The author notes that on the island of *Lacroma*, there is Fort S. Marco, and on the first page of the second edition of J. W. Norie's sailing guide from 1824, it is stated that it was based on measurements and observations of several merchant ship commanders and Royal Navy captains, including W. H. Smyth. It is evident that the Venetian doctrine of claiming Lokrum lasted for more than two centuries

među kojima je naveden i W. H. Smyth. Vidljivo je da je mletačka doktrina svojatanja Lokruma trajala dulje od dva stoljeća i nadišla jadransku regiju ušavši u francusku kartografiju u 18., a u englesku u 19. stoljeću i nastavila se nakon pada Mletačke Republike. Svojatanje otoka započelo je diplomatskim prepiskama koje su eskalirale „Lokrumskom krizom", a nastavilo se kartografskim prikazima.

Politička semiotika mletačkog izbora imena otoka Lokruma poprilično je jasna. Oslanjajući se na radove Giraut i Houssay-Holzschuh (2016) te Gill (2005) ovdje se radi o tipičnom primjeru „osvajanja" kao geopolitičkog konteksta i "utemeljenja" kao tehnologije za uspostavljanje novoga geografskog imena, s ciljem stvaranja, legitimacije i održavanja novog političkog i kulturnog poretka i to na globalnoj razini. Činjenica da se ime *Scoglio di San Marco* počelo pojavljivati na pomorskim kartama pridonijela je njegovu širenju među pomorcima i svima drugima zainteresiranima za upotrebu pomorskih karata i peljara koje su važan izvor prostornih podataka. Karte su svakako najprikladniji način za prikazivanje različitih prostornih odnosa koji su bili od iznimnog značaja u različitim područjima društvenog i političkog života. Budući da su karte mletačkih autora često služile kao predlošci za izradu karata Jadranskog mora, ali i drugih karata šireg područja, tako i Sredozemlja, europski su kartografi usvojili geografska imena s takvih karata, uključujući i mletačko ime za otok Lokrum. Reprodukcija sadržaja nije nužno značila prihvaćanje ideja ili namjera autora ili naručitelja, već se može tumačiti i kao tehničko kopiranje sadržaja. Ne može se zaključiti da su svi europski kartografi koji su se koristili različitim inačicama mletačkog imena za otok Lokrum smatrali da Venecija na njega polaže ekskluzivna politička i ekonomska prava. Ipak, mletačka je poruka uspješno prenesena i učinkovito raširena po Europi, barem na razini kartografske, a posredno i jezične, komunikacije u prostoru i o prostoru.

Mletački geopolitički diskurs je, bez obzira na razloge (primarne mletačke i sekundarne onih koji su preuzimali mletačke karte kao predloške) živio desetljećima. To je u skladu s čestom pojavom dugovječnosti povijesnih i geopolitičkih diskursa zbog uspješnih pokušaja njihova eksplicitnoga ili implicitnoga nametanja (Bourdieu, 1990). Navedi

and extended beyond the Adriatic region, entering French cartography in the 18th century and English cartography in the 19th century, continuing even after the fall of the Venetian Republic. The claiming of the island began with diplomatic correspondence that escalated into the 'Lokrum crisis' and continued through cartographic representations.

The political semiotics of the Venetian choice of the name for the island of Lokrum is quite clear. Drawing on the works of Giraut and Houssay-Holzschuch (2016) and Gill (2005), this is a typical example of 'conquest' as a geopolitical context and 'founding' as a technology for establishing a new geographical name, aimed at creating, legitimizing, and maintaining a new political and cultural order, even on a global level. The fact that the name *Scoglio di San Marco* began appearing on nautical charts contributed to its dissemination among sailors and all others interested in using nautical charts and sailing guides, which are important sources of spatial data. Maps are undoubtedly the most suitable means for depicting various spatial relationships that are of great importance in different areas of social and political life. Since Venetian charts often served as templates for the production of charts of the Adriatic Sea, as well as other charts of broader areas such as the Mediterranean, European cartographers adopted the geographical names from these charts, including the Venetian name for the island of Lokrum. The reproduction of content does not necessarily imply the acceptance of the ideas or intentions of the author or commissioner but can also be interpreted as technical copying of content. It cannot be concluded that all European cartographers who used different versions of the Venetian name for the island of Lokrum believed that Venice had exclusive political and economic rights to it. Nevertheless, the Venetian message was successfully conveyed and effectively spread across Europe, at least at the level of cartographic, and indirectly linguistic, communication in space, and about space.

Venetian geopolitical discourse, irrespective of the underlying reasons, either Venetian (primary) or of those who adopted Venetian charts as templates (secondary), persisted for decades. This phenomenon aligns with the common occurrence of the longevity of historical and geopolitical discourses due to successful attempts at their explicit or implicit imposition (Bourdieu, 1990). This is also one of the

deno je isto jedan od mogućih razloga zbog čega su kartografi i autori uputa za plovidbu podržavali mletačku toponimiju. Sociološkim jezikom to upućuje na simboličku borbu za dominantnost određenog svjetonazora – onoga prema kojem je položaj određene skupine povlašten (Bourdieu, 1990), u ovom slučaju položaj Mletačke Republike u političkom sustavu Jadrana. Psihološki to znači da taj položaj mora pružiti pozitivno samopouzdanje i da će svaki pokušaj dovođenja takve interpretacije u pitanje naići barem na neodobravanje (Musiyezdov, 2022). Zato se stavovi prema detalijanizaciji, odnosno odbacivanju mletačkih toponima ne mogu svesti samo na političke preferencije, već geopolitički diskurs zahvaća i identitete.

Iako slična istraživanja o višestrukom imenovanju u Jadranskom moru tijekom istog razdoblja nisu široko zastupljene, ovaj rad pridonosi razumijevanju praksi višeimenosti na području Jadrana. Jedini poznati primjer je istraživanje višeimenosti Jadranskog mora. Kao što je i navedeno, Jadransko more na ranonovovjekovnim pomorskim kartama često je nazivano Venecijanskim zaljevom (Golfo di Vaenezia), čime su Mlečani u svoj geopolitički diskurs ugradili percepciju Jadrana kao proširene luke mletačke prijestolnice (Faričić i sur., 2023). Ta odsutnost sličnih primjera može ukazivati na jedinstvenost analiziranih slučajeva, ali i otvara prostor za buduća istraživanja koja bi mogla otkriti dodatne slučajeve višestrukog imenovanja pod utjecajem teritorijalnih pretenzija. Za šire, u ovom slučaju Sredozemno, područje može se istaknuti višeimenost otoka Krfa. Navedeni je otok na pomorskim kartama redovito imenovan mletačkim imenom Corfu, umjesto grčkim Kerkira. Navedena praksa imenovanja otoka Krfa mletačkim nesonimom ušla je u europske kartografske krugove, u kojima se i danas ime Krf upotebljava kao egzonim (npr. engleski Corfu, francuski Corfou, njemački Korfu i sl.), dok se u Grčkoj koristi izvorno ime (Κέρκυρα).

ZAKLJUČAK

U sklopu provedenog istraživanja, usporedna kvalitativna analiza toponomastičkih elemenata na kartama i u peljarima iskorištena je za razumijevanje specifičnih oblika komunikacije koje

possible reasons why cartographers and authors of sailing directions supported Venetian toponymy. In sociological terms, this indicates a symbolic struggle for the dominance of a particular worldview - one in which the position of a specific group is privileged (Bourdieu, 1990), in this case, the position of the Venetian Republic within the political system of the Adriatic. Psychologically, this implies that such a position must provide positive self-confidence, and any attempt to challenge such an interpretation will likely be met with at least disapproval (Musiyezdov, 2022). Therefore, attitudes toward de-Italianization, or the rejection of Venetian toponyms, cannot be reduced solely to political preferences, as the geopolitical discourse also encompasses identities.

Although similar research on multiple naming practices in the Adriatic Sea during the same period is not widely available, this paper contributes to the understanding of polyonymy practices in the Adriatic region. The only known example is the study of the multiple naming of the Adriatic Sea. As mentioned earlier, the Adriatic Sea was often referred to as the Venetian Gulf (*Golfo di Venezia*) on early modern nautical charts, with the Venetians embedding the perception of the Adriatic as an extended harbour of the Venetian capital in their geopolitical discourse (Faričić et al., 2023). The absence of similar examples may indicate the uniqueness of the analysed cases, but it also opens the door to future research that could reveal additional instances of multiple naming influenced by territorial claims. In the broader Mediterranean context, one can highlight the multiple naming of the island of Corfu. This island was regularly named by its Venetian name, *Corfu*, on nautical charts, rather than by the Greek *Kerkira*. This practice of naming Corfu by its Venetian nesonym entered European cartographic circles, where the name *Corfu* is still used today as an exonym (e.g., English *Corfu*, French *Corfou*, German *Korfu*, etc.), while the original name (*Κέρκυρα*) is used in Greece.

CONCLUSION

In this research, a comparative qualitative analysis of toponomastic elements on charts and in sailing guides was employed to understand the specific forms of communication that charts as a medium

karte kao medij omogućuju. Ova analiza temelji se na interdisciplinarnom pristupu koji uključuje suvremene istraživačke paradigme kao što su diskurzivne teorije, integrativnost, prekograničnost, imagologija i kulturna geografija. Karte se često percipiraju kao objektivni prikazi stvarnosti, no one su u stvarnosti snažni alati za prenošenje kulturnih, političkih i ideoloških poruka. Toponimi imaju ključnu ulogu u procesu „teritorijalizacije" i omogućuju proučavanje geokulturnog identiteta i geopolitičkih dinamika. Analizirana je upotreba toponima u kontekstu različitih čimbenika poput političke ideologije i kartografske tradicije, prepoznajući karte ne samo kao alate za navigaciju, već kao složene medije za kulturološku i geopolitičku komunikaciju. Promjene toponima nisu samo odraz povijesnih jezičnih fluktuacija, već služe kao „označivači" teritorija i identitetskih prostora. Proučavanje karte otkriva kako kartografi i naručitelji karte manipuliraju geografskom stvarnošću, često reflektirajući ideološke i političke agende koje ugrađuju u geopolitički diskurs svoje zemlje.

Varijacije u geografskim imenima ističu kulturnu i političku dominaciju Mletačke Republike u jadranskom bazenu gdje su mletačka imenovanja postala standardna, što upućuje na to da je karta bila učinkovito sredstvo za afirmaciju političke moći i kulturne hegemonije. Kartografski izbori oblikovali su percepciju geografskih prostora i ostavili dugotrajan utjecaj na jezične prakse, posebno na geografska imena.

Analiza sukoba geopolitičkog diskursa na primjeru geografskog imena otoka Lokruma ne otkriva samo duboke slojeve u komunikacijskom potencijalu karte, već i u njezinu kapacitetu da odražava i oblikuje geopolitičke stavove i identitete. Lokrum nije samo geografski objekt, već je i element u mreži političkih, kulturnih i povijesnih značenja koji su se prelamali kroz kartografske prikaze i peljare Jadranskog mora. Sukob između Dubrovačke Republike i Mletačke Republike oko vlasništva nad otokom, koji je kulminirao tijekom tzv. Lokrumske krize u 17. stoljeću, potaknuo je promjenu imena otoka Lokruma na kartama i u peljarima. Varijacije u imenovanju Lokruma, od mletačkog *scoglio di San Marco* do lokalnog Lokrum, i trajanje nave-

enable. This analysis is grounded in an interdisciplinary approach, which encompasses contemporary research paradigms such as discourse theories, integration, transboundary studies, imagology, and cultural geography. Maps are frequently perceived as objective representations of reality; however, they are, in fact, powerful tools for conveying cultural, political, and ideological messages. Toponyms play a crucial role in the process of 'territorialization,' enabling the study of geo-cultural identity and geopolitical dynamics. The use of toponyms in the context of various factors such as political ideology and cartographic tradition was analysed, recognizing charts not only as tools for navigation but also as complex media for cultural and geopolitical communication. Changes in toponyms are not just reflections of historical linguistic fluctuations but serve as 'markers' of territories and spaces of identity. Studying maps/charts reveals how cartographers and map/chart commissioners manipulate geographical reality, often reflecting the ideological and political agendas embedded in their countries' geopolitical discourse.

Variations in geographical names highlight the cultural and political dominance of the Venetian Republic in the Adriatic basin, where Venetian names became standard, indicating that charts were an effective tool for affirming political power and cultural hegemony. Cartographic choices shaped perceptions of geographical spaces and left a lasting impact on linguistic practices, particularly regarding geographical names.

The analysis of the conflict within geopolitical discourse, illustrated by the geographical name of the island of Lokrum, not only reveals profound layers in the communicative potential of charts but also their capacity to reflect and shape geopolitical perspectives and identities. Lokrum is not merely a geographical entity but an element within a network of political, cultural, and historical meanings reflected through cartographic representations and sailing guides of the Adriatic Sea. The conflict between the Republic of Dubrovnik and the Venetian Republic over the ownership of the island, which culminated during the so-called Lokrum crisis in the 17th century, triggered changes in the name of Lokrum on charts and in sailing guides. The variations in the naming of Lokrum, from the Venetian *scoglio di San Marco* to the local *Lokrum*, and the persistence of this naming over cen-

denog kroz stoljeća ilustriraju kako kartografija služi kao polje na kojem se ispisuje i reinterpretira povijest. Upotreba imena *scoglio di San Marco* na kartama nakon pada Mletačke Republike u engleskim i francuskim kartografskim radovima 19. stoljeća, pokazuje kako se kartografska komunikacija koristila ne samo za navigacijske svrhe već i kao efikasno sredstvo učvršćivanja i širenja geopolitičkih narativa. Navedeno je primjer kako kartografski prikazi nisu neutralni, već aktivno sudjeluju u kreiranju i afirmaciji političkih teritorijalnih pretenzija te posredno i u geopolitičkom diskursu zemalja, čime se potvrđuje postavljena hipoteza.

Višeimenost Lokruma, kao i Jadranskog mora, očiti su primjeri sukoba geopolitičkog diskursa i ilustriraju kako kartografija, unutar koje toponimi, može poslužiti kao moćno sredstvo komunikacije prenoseći poruke koje su istovremeno geografske, političke i kulturne. Kroz promišljanje komunikacijskog potencijala toponima na pomorskim kartama može se bolje razumjeti kako se prostorni odnosi interpretiraju, prenose i politički instrumentaliziraju pružajući uvid u složene veze između geografije, moći i identiteta. Ovi primjeri jasno pokazuju kako su kartografi koristili toponime ne samo za obilježavanje geografskih lokacija već i kao način komuniciranja šireg spektra informacija, od navigacijskih do političkih. Različita imena za iste lokacije služe kao podsjetnici na složene povijesne odnose između naroda, kultura i država, dok istovremeno odražavaju promjenjive moći koje oblikuju kartografsku praksu.

Izjava o dostupnosti podataka: Podaci su dostupni na zahtjev autoru.

Acknowledgement: Ovaj je rad rezultat istraživanja u sklopu znanstvenog projekta IP-2020-02-5339 Ranonovovjekovne pomorske karte Jadranskog mora: izvori informacija, navigacijska sredstva i komunikacijski mediji (NACHAS) koji financira Hrvatska zaklada za znanost.

Sukob interesa: Autor izjavljuje da nema sukoba interesa.

turies, illustrate how cartography serves as a domain where history is written and rewritten. The use of the name *scoglio di San Marco* on charts after the fall of the Venetian Republic, in English and French cartographic works of the 19th century, demonstrates how cartographic communication was used not only for navigational purposes but also as an effective means of consolidating and disseminating geopolitical narratives. This exemplifies how cartographic representations are not neutral but actively participate in creating and affirming political territorial claims and, indirectly, in the geopolitical discourse of countries, confirming the stated hypothesis.

The polyonymy of Lokrum, as well as of the Adriatic Sea, are clear examples of the conflict of geopolitical discourse, illustrating how cartography, through toponyms, can serve as a powerful communication tool, transmitting messages that are simultaneously geographical, political, and cultural. By reflecting on the communicative potential of toponyms on nautical charts, we can better understand how spatial relationships are interpreted, transmitted, and politically instrumentalized, providing insight into the complex relationships between geography, power, and identity. These examples clearly demonstrate how cartographers used toponyms not only to mark geographical locations but also as a means of communicating a broader spectrum of information, ranging from navigational to political. Different names for the same locations serve as reminders of the intricate historical relationships between nations, cultures, and states, simultaneously reflecting the shift of powers that shape cartographic practices.

Data Availability Statement: The data are available upon request from the authors.

Acknowledgement: This paper is the result of research within the Scientific Project IP-2020-02-5339 Early Modern Nautical Charts of the Adriatic Sea: Information Sources, Navigation Means and Communication Media (NACHAS) funded by the Croatian Science Foundation.

Conflict of Interest: The author declares that there is no conflict of interest.

LITERATURA I IZVORI / BIBLIOGRAPHY AND SOURCES

Akimoto, D. (2020). Takeshima or Dokdo? Toward Conflict Transformation of the Japan-Korea Territorial Dispute. *Asian-Pacific Law & Policy Journal, 22*(1), 51–89.

Alderman, D. H. (2008). Place, Naming, and the Interpretation of Cultural Landscapes. U B. Graham i P. Howard (Ur.), *The Ashgate Research Companion to Heritage and Identity* (pp. 195–213). Ashgate. https://doi.org./10.4324/9781315613031-11

Bellin, J.-N. (1771). Carte des Isles Elaphites, et la Coste de puis Stagno Jusqua Raguse, u Description géographique du Golfe de Venise et de la Morée, Pl.22. Sveučilišna knjižnica u Splitu, Split, R-684.

Bellin, J.-N. (1771): *Description géographique du golfe de Venise et de la Morée*. Didot.

Berg, L. D. & Vuolteenaho, J. (2009). *Critical Toponymies: The Contested Politics of Place Naming*. Ashgate. https://doi.org/10.4324/9781315258843

Bonnemaison, J. (2005). *Culture and Space: Conceiving a New Cultural Geography*. I. B. Tauris.

Bourdieu, P. (1990). *In Other Words: Essays toward a Reflective Sociology*. Stanford University Press.

Braudel, F. (1972). *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II*. Harper & Row.

Budić, F. (2021). Grčke opaske o jadranskom pomorskom krajoliku: veliki Rejin zaljev i Kronovo more. *Arheološki radovi i rasprave, 20*(1), 89–104. https://doi.org/10.21857/ygjwrcd63y

Campbell, T. (1987). *The Earliest Printed Maps 1472-1500*. The British Library.

Cohen, S. B. (2015). *Geopolitics: The Geography of International Relations*. Rowman & Littlefield.

Coronelli, V. M. (1688-1694). MARI, GOLFI, ISOLE, SPIAGGIE, PORTI, CITTA, Fortezze, Ed Altri Luoghi Dell' Istria, Quarner, DALMAZIA ALBANIA EPIRO, E LIVADIA, Delineati, e Descritti Dal P(ADRE) GENERALE CORONELLI, Venecija, Knjižnica Državnog arhiva u Zadru, call no.: II.C.12.

Coronelli, V. M. (2021). *Mari, Golfi, Isole, Spiaggie, Porti, Citta, Fortezze, ed altri Luoghi Dell' Istria, Quarner, Dalmazia, Albania, Epiro, e Livadia* (pretisak). Dominović. (1694)

Crljenko, I. & Faričić, J. (2022). Toponymic twins, polyonymy in Croatia. U C.-R. Loth (Ur.), *Standardisation and the Wealth of Place Names – Aspects of a Delicate Relationship* (pp. 167–189). Sun Media Bloemfontein.

Culcasi, K. (2008). *Cartographic constructions of the Middle East*, Doctoral dissertation. Syracuse University, New York, USA.

de Lucio, V. (1809). Nuova carta del Mare Adriatico ossia Golfo di Venezia. Sveučilište u Zadru, Znanstvena knjižnica, Zadar, 15188 D-20.

de Lucio, V. (ca. 1792-1796). [Pomorska karta Jadranskog mora]. Hrvatski državni arhiv, Kartografska zbirka, Zagreb, T 15 P–Q – HR-HDA-902 E.lV.33.

Dugački, V. & Regan K. (2018). *Hrvatski povijesni atlas*. LZ Miroslav Krleža.

Dujmić. D. (2021). Uži dubrovački akvatorij u engleskim peljarima 1811. – 1826. godine. *Radovi Zavoda za povijesne znanosi HAZU*, 63, 255–286. https://doi.org/10.21857/94kl4czkpm

Duplančić Leder, T., Ujević & T., Čala, M. (2004). Coastal lenght and areas of islands in the Croatian part of the Adriatic Sea determined from the topographic maps at the scale of 1:25 000. *Geoadria, 9*(1), 5–32. https://doi.org/10.15291/geoadria.127

Faričić, J. (2007). Geografska imena na kartama Hrvatske 16. i 17. stoljeća. *Kartografija i geoinformacije, 6* (izv.spec.), 148–179. https://hrcak.srce.hr/file/20114

Faričić, J. (2011). Geografski aspekti proučavanja toponima. U V. Skračić i J. Faričić (Ur.), *Geografska imena, Zbornik radova* (pp. 51–66). Sveučilište u Zadru, HGD.

Faričić, J. (2017). Geografska imena na starim kartografskim prikazima šibenskih otoka. U V. Skračić (Ur.), *Toponimija šibenskog otočja* (pp. 247–308). Sveučilište u Zadru: Centar za jadranska onomastička istraživanja.

Faričić, J., Selva, O. & Umek, D. (2023). Geographical names of the Adriatic Sea on medieval and early-modern maps and nautical charts. *Journal of Historical Geography*, *82*, 68–80. https://doi.org/10.1016/j.

jhg.2023.09.007
Fassoi, M. (1679). [Pomorska karta Jadranskog mora]. The Huntington Library, Art Museum, and Botanical Gardens, Library Collections, Maps and Atlases, Portolans, San Marino, CA, USA, mssHM 30.
Flint, C. (2021). *Introduction to Geopolitics*. Routledge, London. https://doi.org/10.4324/9781003138549
Foretić, P. (2019). *Povijest Dubrovnika do 1808*, knjiga druga. Fortuna.
Furlanetto, L. (1784). Nuova carta Marittima del Golfo di Venezia. Državni arhiv u Zadru, Kartografska zbirka, Zadar, HR-DAZD-383 No. 3.1.
Gill, G. (2005). Changing Symbols: The Renovation of Moscow Place Names. *The Russian Review, 64*(3), 480–503. https://doi.org/10.1111/j.1467-9434.2005.00371.x
Giraut, F. & Houssay-Holzschuch, M. (2016). Place Naming as Dispositif: Toward a Theoretical Framework. *Geopolitics, 21*(1), 1–21. https://doi.org/10.1080/14650045.2015.1134493
Goos, P. (1650). Zee-kaarte van de Golf van Venetien. Privatna zbirka Marco Asta, Bologna.
Gottman, J. (1964). The Political partitioning of Our Worlds: An attempt at Analyses. U W. A. Douglas Jackson (Ur.), *Politics and Geographic Relationships* (pp. 81–85). Prentice-Hall, Inc.
Grubas, G. (1803). The Adriatic Sea or Gulf of Venice. British Library, Cartographic Items, Maps 20681. (6.) / Maps K.MAR.5.
Hakluyt, R. (1599). *The principal navigations, voyages, traffiqves and discoveries of the English Nation* (Vol. 2). George Bishop, Ralph Newberie, and Robert Barker.
Harley, J. B. (1988). Maps, knowledge, and power. U D. Cosgrove i S. Daniels (Ur.), *The Iconography of Landscape: Essays on the Symbolic Representation, Design and Use of Past Environments* (pp. 277–312). Cambridge University Press
Harley, J. B. (1992). Deconstructing the Map. U T. Barnes i J. Duncan (Ur.), *Writing Worlds. Discourse, Text and Metaphor in the Representation Landscape* (pp. 231–247). Routledge.
Harley, J. B. & Woodward, D. (1987). Preface. U B. Harley i D. Woodward (Ur.), *The History of Cartography, Vol. 1. Cartography in Prehistoric, Ancient, and Medieval Europe and the Mediterranean*, J. B. Harley i D. Woodward (pp. xv–xxi.), University of Chicago Press.
Harms, E. (2011). *Saigon's Edge: On the Margins of Ho Chi Minh City*. University of Minnesota Press. https://doi.org/10.5749/minnesota/9780816656059.001.0001
Harris, R. (2006). *Dubrovnik: A History*. Saqi Books.
Hećimović, S. (1982). Flora otoka Lokruma, Bobare i Mrkana. *Acta Botanica Croatica, 41*(1), 155–170. https://hrcak.srce.hr/file/233920
Homem, D. (1570). [Pomorska karta Jadranskog mora]. Hrvatski državni arhiv, Kartografska zbirka, Zagreb, HR-HDA-902, D.XIV.6.
Jones, L. & Sage, D. (2009). New directions in critical geopolitics: an introduction. *GeoJournal, 75*(4), 315–325. https://doi.org/10.1007/s10708-008-9255-4
Kelly, C. (2011). Making a home on the Neva: Domestic space, memory, memory, and local identity in Leningrad and St. Petersburg, 1957 – present. *Laboratorium, 3*(3), 53–96. https://www.soclabo.org/index.php/laboratorium/article/view/265
Kim. K. (2014). Dokdo or Takeshima?. *CLA Journal, 2*, 29–41.
Kozličić, M. (1990). *Historijska geografija istočnog jadrana u starom vijeku*. Književni krug.
Kozličić, M. (1995). *Kartografski spomenici hrvatskog jadrana*. AGM.
Kozličić, M. (2006). *Istočni Jadran u djelu Beautemps-Beaupréa*. Hrvatski hidrografski institut.
Krleža, P. & Mlinarić, D. (2022). Likovni prikazi na srednjovjekovnim i novovjekovnim kartma svijeta: ikonografija poznatog i nepoznatog. *Kartografija i Geoinformacije, 38*(21), 26–51. https://doi.org/doi.org/10.32909/kg.21.38.1
Kunčević, L. (2021). O „drskosti" Dubrovčana: mletačko-dubrovački sukob u ljeto 1630. godine. *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, 59*, 81–114. https://doi.org/10.21857/mnlqgc5k2y

Kuzio, T. (2022). „Eastern Ukraine“ is No More: War and Identity in Post-Euromaidan Dnipropetrovsk. U T. Kuzio, S. I. Zhuk i P. D'Anieri (Ur.), *Ukraine's Outposts: Dnipropetrovsk and the Russian-Ukrainian War* (pp. 28–64). E-International Relations Publishing.

Lane, F. C. (1973). *Venice, a Maritime Republic*. Johns Hopkins University Press.

Laurie, R. & Whittle, J. (1811). *New Sailing Directions for the Mediterranean Sea*. Laurie & Whittle.

Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Blackwell.

Logan, W. S. (2000). *Hanoi: Biography of a City*. University of Washington Press.

Lučić, J. (1988). O kartografiji u Dubrovačkoj Republici. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, 26, 125–133.

Lučić, J. (1989). Prošlost otoka Lokruma. U M. Meštrov (Ur.), *Zbornik radova sa Simpozija održanog od 8 – 11.9.1987. u Dubrovniku u organizaciji Sveučilište u Zagrebu*. Hrvatsko ekološko društvo.

Magaš, D., Faričić, J. & Surić, M. (2001). Elafitsko otočje – fizičko-geografska obilježja u funkciji društveno-gospodarskog razvitka. *Geoadria, 6*(1), 31–55. https://doi.org/10.15291/geoadria.161

Makušev, V. V. & Šufflay, M. (1905). Isprave za odnošaj Dubrovnika prema Veneciji. *Starine*, *31*, 1–257.

Mansel, P. (1995). *Constantinople: City of the World's Desire 1453-1924*. John Murray.

Marković, M. (1991). Dubrovnik i Dubrovačka Republika na starim geografskim kartama. *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, *29*, 201–205. https://hrcak.srce.hr/240932

Marković, M. (1993). *Descriptio Croatiae: Hrvatske zemlje na geografskim kartama od najstarijih vremena do pojave prvih topografskih karata*. Naprijed, Zagreb.

McDonald, M. (1993). The Construction of Difference: An Anthropological Approach to Stereotypes. U S. McDonald (Ur.), *Inside European Identites. Ethnography in Western Europe* (pp. 219–237). Berg.

Mlinarić, D. & Gregurović, S. (2011). Kartografska vizualizacija i slika Drugoga na primjeru višestruko graničnih prostora. *Migracijske i Etničke Teme, 27*(3), 345–373. https://hrcak.srce.hr/file/115921

Monmonier, M. (1995). *Drawing the Line: Tales of Maps and Controversy*. Henry Holt and Co.

Mountz, A. (2009). The Other. U C. Gallaher, C. Dahlman, M. Gilmartin, A. Mountz i P. Shirlow (Ur.), Key Concepts in Political Geography (pp. 328–338). SAGE Publications Ltd.

Musiyezdov, O. (2022). „Do National and Geopolitical Identities Explain Attitudes to Decommunisation? A Comparison of Dnipro and Kharkiv. U T. Kuzio, S. I. Zhuk i P. D'Anieri (Ur.), *Ukraine's Outposts: Dnipropetrovsk and the Russian-Ukrainian War* (pp. 28–64). E-International Relations Publishing.

Ničetić, A. (2002). Otok Lokrum – jučer, danas i sutra. *Dubrovnik, 13*(1-2), 221–237.

Norie, J. W. (1817). *The New Mediterranean Pilot* (1st ed.). J. W. Norie & Co.

Norie, J. W. (1824). *The New Mediterranean Pilot* (2nd ed.). J. W. Norie & Co.

Ó Tuathail, G. (1996). *Critical geopolitics: The politics of writing global space*. University of Minnesota Press.

Orth, D. J. (1987). *Principles, Policies, and Procedures: Domestic Geographic Names*. U.S. Board on Geographical Names. https://www.nps.gov/subjects/wilderness/upload/Board-of-Geo-Names_508.pdf

Ostojić, I. (1964). *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima, Sv. II. Benediktinci u Dalmaciji*. Benediktinski priorat-TKON.

Peterson, J. E. (2006). The Gulf in Historical Perspective: History, Culture, and Politics in the Middle East. U L. G. Potter (Ur.), *The Persian Gulf in History* (pp. 3–24). Palgrave Macmillan.

Purdy, J. (1827). *The New Sailing directory for the Mediterranean Sea, the Adriatic Sea or the Gulf of Venice,The Archipelago and Levant, the Sea of Marmara and the Black Sea*. R. H. Laurie.

Reszegi, K. (2020). Toponyms and Spatial Representations. *Onomastica, 64*, 23–37. https://doi.org/10.17651/ONOMAST.64.4

Rossit, C., Selva, O. & Umek, D. (Eds.) (2009). *La toponomastica in Istria, Fiume e Dalmazia* (Vol. II, parte seconda). Edizioni Istituto Geografico Militare.

Roux, J. (1764). Carte de la Mer Mediterranée in 12 fogli - VII Feuille. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka zemljovida i atlasa, Zagreb, S-JZ-XVIII-116.

Ruble, B. A. (1990). *Leningrad: Shaping a Soviet City*. University of California Press.

Schofield, R. (2017). *Territorial Foundations of the Gulf States*. Taylor & Francis Group.

Siniscalchi, S. & Palagiano, C. (2008). The Place Names of the Middle East Before and After Ptolomeic Cartography: An Emblematic Selection from Ancient Maps. *The Cartographic Journal, 55*(3), 205–216. https://doi.org/10.1080/00087041.2017.1413788

Skok, P. (1950). *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*. Jadranski institut JAZU.

Skračić, V. (1996). *Toponimija vanjskog i srednjeg niza zadarskih otoka*. Književni krug.

Skračić, V. (2009). Višeimenost u jadranskoj nesonimiji (na primjeru Kornatskog otočja). *Geoadria, 14*(1), 141–163. https://doi.org/10.15291/geoadria.560

Skračić, V. (2011). *Toponomastička početnica*. Sveučilište u Zadru, Zadar, Hrvatska.

Smyth, W. H. (1854). *The Mediterranean: a memoir physical, historical and nautical*. John W. Parker and Son.

Soames, L. (1980). From Rhodesia to Zimbabwe. *International Affairs, 56*(3), 405–419. https://doi.org/10.2307/2617389

Soja, E. W. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Blackwell.

Šakaja, L. (2015). *Uvod u kulturnu geografiju*. Leykam interbational d.o.o., Zagreb, Hrvatska.

Šimunović, P. (2005). *Toponimija hrvatskog jadranskog prostora*. Golden marketing – Tehnička knjiga.

Šimunović, P. (2009). *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Golden marketing – Tehnička knjiga.

Škrivanić, G. (1959). Koronelijevi podaci o Dubrovačkoj Republici i njegovoj izradi karte republike. *Istorijski časopis*, 9-10, 199–204.

Tabain, T. (1976). Jadransko more. U V. Brajković (Ur.), *Pomorska Enciklopedija* (Vol. 3, pp. 135–214). Jugoslavenski leksikografski zavod.

Taubman, W. (2003). *Khrushchev: The Man and His Era*. W.W. Norton & Company.

Van der Aa, P. (1720). Golfe de Venise avec les Côtes maritimes, Bayes et Ports etc. De la Gréce, Dalmatie et Italie. Hrvatski državni arhiv, Kartografska zbirka, Zagreb, HR-HDA-902, E.IV.29.

Vučetić, A. (1889). *Lokrum i odnošaj Dubrovnika sa Mlecima u XVII. vieku: iz izvještaja M. Sorga*. A. Zannoni.

Wood, D. (1992). *The Power of Maps*. Guliford Press.

Zürcher, E. J. (2004). *Turkey: A Modern History*. I.B. Tauris.